

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

5'inci Toplantı

4 Aralık 2019 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve trnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın, bugün Komisyonunda Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası'yla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı yetkililerinden bilgi alacaklarına ve Komisyonun diğer gündem maddelerine ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın, Cumhurbaşkanlığında göreve başlayan Komisyonun Yasama Uzmanı Gamze Çelik'e Komisyona sağladığı katkılardan dolayı teşekkür ettiğine, Komisyonunda yeni görev alan Yasama Uzmanı Zeynep Gamze Sıtkı'ya da hayırlı olsun dediğine ilişkin açıklaması

3.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın, Komisyonun bugüne kadar olan çalışmalarına katkı veren tüm katılımcılara teşekkür ettiğine ve iyi bir yeni yıl temenni ettiğine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.-Dışişleri Bakan Yardımcısı Yavuz Selim Kıran'ın, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz

Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhturası hakkında sunumu

2.- Dışişleri Bakanlığı İktili Siyasi İşler ve Denizcilik-Havacılık-Hudut Genel Müdürü Büyükelçi Çağatay Erciyes'in, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhturası hakkında sunumu

IV.- KONU

A)GÖRÜŞMELER

1.- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhturası'na ilişkin görüşmeler

V.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.-Türkiye Cumhuriyeti ile İsviçre Konfederasyonu Arasında Tarım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2373)

2.-Türkiye Cumhuriyeti ile EFTA Devletleri Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2372)

3.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Güney Sudan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İş Birliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1536)

4.-Türkiye Cumhuriyeti ve Sudan Cumhuriyeti Arasında Ticaret ve Ekonomik Ortaklık Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2278)

5.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fildişi Sahili Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1585)

6.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Merkezlerinin Kuruluşu, İşleyişi ve Faaliyetleri Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1545)

7.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kamboçya Krallığı Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1596)

8.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tayland Krallığı Hükümeti Arasında Hükümlülerin Nakli Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1949)

9.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Paraguay Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1779)

10.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Mensuplarının Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmalarına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2025)

DIŞIŞLERİ KOMİSYONU

5'inci Toplantı

4 Aralık 2019 arŐamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Dışişleri Komisyonu saat 11.05'te açıldı.

Komisyon Başkanı Volkan Bozkır,

Bugün Komisyonda Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası'yla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı yetkililerinden bilgi alacaklarına ve Komisyonun diğer gündem maddelerine,

Cumhurbaşkanlığında göreve başlayan Komisyonun Yasama Uzmanı Gamze elik'e Komisyona sağladığı katkılardan dolayı teşekkür ettiğine, Komisyonda göreve başlayan Yasama Uzmanı Zeynep Gamze Sıtkı'ya da hayırlı olsun dediğine,

Komisyonun bugüne kadar olan çalışmalarına katkı veren tüm katılımcılara teşekkür ettiğine ve iyi bir yeni yıl temenni ettiğine,

İlişkin açıklamada bulundu.

Dışişleri Bakan Yardımcısı Yavuz Selim Kıran,

Dışişleri Bakanlığı İkil Siyasi İŞler ve Denizcilik-Havacılık-Hudut Genel Müdürü Büyükelçi Çağatay Erciyes,

Tarafından, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası hakkında sunum yapıldı.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası'na ilişkin görüşme yapıldı.

Türkiye Cumhuriyeti ile İsviçre Konfederasyonu Arasında Tarım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2373),

Türkiye Cumhuriyeti ile EFTA Devletleri Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2372),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Güney Sudan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İŞ Birliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1536),

Türkiye Cumhuriyeti ve Sudan Cumhuriyeti Arasında Ticaret ve Ekonomik Ortaklık Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2278),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fildişi Sahili Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde ifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1585),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Merkezlerinin Kuruluşu, İŞleyişi ve Faaliyetleri Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1545),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kamboçya Krallığı Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1596),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tayland Krallığı Hükümeti Arasında Hükümlülerin Nakli Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1949),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Paraguay Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1779),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Mensuplarının Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmalarına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2025),

Görüşmeleri tamamlanarak kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından 14.11'de toplantıya son verildi.

4 Aralık 2019 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.05

BAŞKAN: Volkan BOZKIR (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet YILDIZ (Denizli)

SÖZCÜ: Sena Nur ÇELİK (Antalya)

KÂTİP: Ceyda BÖLÜNMEZ ÇANKIRI (İzmir)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Toplantı yeter sayımız vardır.

Dışişleri Komisyonunun 27'nci Yasama Dönemi Üçüncü Yasama Yılı'nın 5'inci toplantısını açıyorum.

Gündemimize geçiyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın, bugün Komisyon'da Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası'yla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığı yetkililerinden bilgi alacaklarına ve Komisyonun diğer gündem maddelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Bugün, daha önce ilan ettiğimiz 10 uluslararası anlaşmayı görüşmeyi planlıyoruz. Gündemimizde yer alan anlaşmaların görüşmelerine geçmeden önce ülkemiz bakımından çok önemli bir adım teşkil eden ancak henüz Komisyonumuza sevk edilme aşamasında olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası'yla ilgili olarak Dışişleri Bakanlığımız yetkililerinden bilgi almayı öngörüyoruz. Bu bağlamda, Libya'yla imzalanan mutabakat hakkında Dışişleri Bakanlığı yetkililerinin Komisyonumuzu bilgilendirme bölümünü basına açık yapmayı düşünüyorum. Ondan sonraki bölümde de normal usullerimiz çerçevesinde Komisyonumuzun toplantısını basına kapalı olarak devam ettireceğim.

Bu, Libya'yla imzalanan mutabakat muhtırası henüz Komisyonumuza ulaşmadı. Ancak ilk fırsatta Komisyonumuza gelecek ve onu takip eden ilk Dışişleri Komisyon toplantımızda da görüşmek üzere gündemimize alacağız.

Bugün 10 uluslararası anlaşmayı görüşmeyi planlıyoruz.

Gündemimizin ilk sırasında, Türkiye Cumhuriyeti ile İsviçre Konfederasyonu Arasında Tarım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi yer alıyor.

Gündemimizin ikinci sırasında, Türkiye Cumhuriyeti ile EFTA Devletleri Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine ilişkin Kanun Teklifi yer alıyor.

Üçüncü olarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Güney Sudan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İş Birliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi'ni görüşmeyi planlıyoruz.

Dördüncü sırada, Türkiye Cumhuriyeti ve Sudan Cumhuriyeti Arasında Ticaret ve Ekonomik Ortaklık Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi yer alıyor.

Beşinci sırada, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Fildişi Sahili Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi'ni görüşmeyi planlıyoruz.

Gündemin altıncı sırasında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Merkezlerinin Kuruluşu, İşleyişi ve Faaliyetleri Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi bulunmaktadır.

Yedinci sırada, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kamboçya Krallığı Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi'ni görüşmeyi planlıyoruz.

Sekizinci sırada, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tayland Krallığı Hükümeti Arasında Hükümlülerin Nakli Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi'ni görüşeceğiz.

Dokuzuncu olarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Paraguay Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Dostluk ve İş Birliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi'nin görüşülmesini planlıyoruz.

Gündemimizin onuncu sırasında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Mensuplarının Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmalarına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi yer almaktadır.

Şimdi, sözü Dışişleri Bakan Yardımcısı Sayın Yavuz Selim Kıran'a veriyorum. Kendisi Komisyonumuzu, Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti ile ülkemiz arasında imzalanan muhtıra hakkında bilgilendirecekler. Dışişleri Bakanlığımız Genel Müdürü Sayın Çağatay Erciyes de bu sunumda Komisyonumuza katkı sağlayacak.

Sayın Kıran, buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.-Dışişleri Bakan Yardımcısı Yavuz Selim Kıran'ın, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası hakkında sunumu

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri, tabii Doğu Akdeniz'deki gelişmeler, ülkemizin uluslararası hukuktan kaynaklanan hakları bağlamında takipçisi olduğu ve atmaya devam ettiği kararlı adımlarla farklı bir boyut kazandı. Özellikle Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti Başkanı Sayın Serrac'ın geçtiğimiz hafta ülkemizi ziyareti vesilesiyle imzalanan iki farklı anlaşmayla, Libya'yla iş birliğimiz ve Libya'yla iş birliğimizin yanı sıra Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin çıkarları bağlamındaki haklarımız farklı bir noktaya ulaştı. Bu anlamda, Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası son derece kritikti. Bu anlaşmanın tabii evveliyatı var, sonuçları var, sonuçları

itibarıyla uluslararası toplumun bazı aktörleri tarafından da Doğu Akdeniz’de tek taraflı adımlar atmaya hevesli birtakım ülkeler tarafından da manipüle edilmeye çalışıldığını müşahade ediyoruz. Bu anlamda, anlaşmanın her maddesiyle Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’ne uygun, uluslararası hukuka uygun bir anlaşma olduğunun burada özellikle altını çizmek isterim. Teknik anlamda, siyasi anlamda, ekonomik anlamda ülkemize son derece önemli katkıları olacak bir anlaşma. Bu vesileyle, yüce Meclisimizi bilgilendirmeyi de önemli bir vazife olarak gördük, önemli bir sorumluluk olarak gördük Sayın Bakanımızın talimatıyla, Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatıyla. Bugün de zatinalinizin takdirleriyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyonumuzu bilgilendirmek istedik. Kısa sürede Meclise sevk edilmesini ve Meclisimizin Genel Kurulunda da görüşülerek kabul edilmesini önemsiyoruz. Bu anlamda bütün siyasi partilerin bu anlaşmayı Türkiye Büyük Millet Meclisimizde, Parlamentomuzda destekleyen bir pozisyonda olması son derece önemlidir, altı çizilmesi gereken bir husustur.

Ben anlaşmanın teknik boyutlarıyla ilgili sözü müsaadenizle Denizcilik ve Havacılık Genel Müdüremüz Büyükelçi Çağatay Erciyes’e vermek istiyorum. Bir sunum hazırlığımız da vardı esasen ama sanırım şu anda teknik bir problem var. Ben müsaadenizle sözü Çağatay Bey’e bırakmak istiyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Buyurun Sayın Büyükelçim.

2.- Dışişleri Bakanlığı İkili Siyasi İşler ve Denizcilik, Havacılık, Hudut Genel Müdürü Büyükelçi Çağatay Erciyes’in, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası hakkında sunumu

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI İKİLİ SİYASİ İŞLER VE DENİZCİLİK, HAVACILIK, HUDUT GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ ÇAĞATAY ERCİYES – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

27 Kasım tarihinde Libya’yla yaptığımız anlaşma, Doğu Akdeniz’de deniz yetki alanlarımızın -ki bu kıta sahanlığı ile münhasır ekonomik bölge- sınırlarımızın belirlenmesinde önemli bir adım oldu. Biliyorsunuz, 2011 yılında KKTC’yle bir kıta sahanlığı sınırlandırması anlaşması yapmıştık. Bu, Doğu Akdeniz’de ikili olarak yaptığımız bir anlaşma, ikinci anlaşmayı teşkil ediyor. 18,6 millik bir sınır çizgisiyle Libya’yla kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge sınırını belirledik. Bu, Girit’e 45 mil uzaklıkta.

Sayın Başkanım, haritalarımız da vardı ama televizyonu açma imkânımız olamayacak herhâlde. Bu anlaşma çok önemli bir anlaşma. Bu anlaşmanın -Sayın Bakan Yardımcımızın da belirttiği gibi- bir an önce onaylanması önem taşıyor. Anlaşma imzalandıktan sonra bazı ülkeler bunun uluslararası hukuka aykırı olduğunu iddia ettiler. Biz bu görüşleri tamamen reddettik. Anlaşma uluslararası hukuka tamamen uygun bir anlaşma. Zira kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgenin sınırlandırılmasında uluslararası hukukun koyduğu kural, sınırlandırmanın hakça olması. Bu anlaşma da hakkaniyet ilkesi çerçevesinde yapılan bir anlaşma çünkü uluslararası hukukta, Rum ve Yunanlıların iddialarının hilafına, adaların otomatik olarak kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge yaratma hakları yok. Sınırlandırmada adaların özel konumlarına bakılıyor, kıyı uzunluklarına bakılıyor, buldukları coğrafyaya bakılıyor ve uluslararası mahkeme kararlarında da ikili anlaşmalarda da adalara hiçbir şekilde deniz yetki alanı verilmiyor. Türkiye de bu hakçalık prensibiyle hareket ederek bu anlaşmayı Libya’yla yaptı. Dolayısıyla bu anlaşmanın hem bizim tarafımızdan hem de Libya tarafından onaylanarak bir an önce Birleşmiş Milletlere bildirilmesi çok büyük önem taşıyor.

Değerli Başkanım, eğer imkânımız olursa harita üzerinden de açıklamak isterim ama...

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Laptop’un geldiğini bildirdiler arkadaşlar ama yolda sanıyorum.

Lehistan Büyükelçisiyle ilgili biliyorsunuz bir şey vardı. Laptop’un gelmesini beklerken ben böyle biraz araya girip... Polonya işgal edildiğinde Osmanlı hiçbir zaman bu işgali kabul etmemiştir ve Osmanlı sarayında bir kabul olduğunda, işte, büyükelçiler takdim edilirken birisi bağıyor “Lehistan Büyükelçisi” diyor, tabii yok o sırada ama birisi arkadan “Geliyor, yolda.” diye bağıyor. O birden aklıma geldi, laptop geldiğinde devam ederiz. Siz bence devam edin, laptop geldiğinde oraya gireriz.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI İKİLİ SİYASİ İŞLER VE DENİZCİLİK, HAVACILIK, HUDUT GENEL MÜDÜRÜ BÜYÜKELÇİ ÇAĞATAY ERCİYES – Değerli Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri; aslında Doğu Akdeniz’de deniz yetki alanlarının sınırlandırılması konusu 2000’li yılların başlarında bölgede büyük miktarda doğal gaz ve petrol rezervlerinin ortaya çıkmasıyla başladı. 2003 yılında bölge ülkeleri yavaş yavaş sınırlandırma konusunu gündeme getirdiler. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi bu çerçevede 2003 yılında Mısır’la bir sınırlandırma anlaşması yaptı. Bilahare 2007 yılında Lübnan’la bir anlaşma yaptı, 2010 yılında da İsrail’le bir anlaşma yaptı. Biz bunlara başından beri Kıbrıs Türkleriyle birlikte itiraz ettik. İtirazımızın da 2 sebebi vardı: Birincisi, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi normal bir devlet değil “Kıbrıs meselesi” diye bir mesele var, Kıbrıs Türkleri olmadan bu tip sınırlandırmayla ilgili, egemenlikle ilgili anlaşmalar yapamaz dedik. Bu, itirazımızın Kıbrıs boyutu ve Kıbrıs Türklerinin denklem içerisinde olmamasıydı. İtirazımızın ikinci boyutu ise GKRY ile Mısır’ın yaptığı sınırlandırma anlaşmasında belirledikleri çizgilerin Türkiye’nin kıta sahanlığını ihlal etmesiydi. Bu gelişmeler üzerine Türkiye söz konusu anlaşmalara itirazlarını Birleşmiş Milletler nezdinde de kayda geçirdi ve 2004 yılından itibaren biz de Doğu Akdeniz’de kendi kıta sahanlığımızın sınırlarını Birleşmiş Milletlere tescil ettirdik. O dönemden itibaren Türkiye bütün bölge ülkeleriyle görüşmelere başladı. Hatta 27 Kasım’da yaptığımız anlaşmanın temeli de aslında 2009 yılında Libya’yla bu konuda başlatılan görüşmelere dayanıyor. Bilahare Türkiye hem Kıbrıs Türklerinin hem kendi haklarının korunması için Doğu Akdeniz’de belirlediği kıta sahanlığı sınırları içerisinde Hükümetimiz tarafından 2009 ve 2012 yıllarında Türkiye Petrollerine verilen ruhsatlarla bölgede doğal gaz ve petrol aramalarına başladı. Rumların da 2007 yılında kendi bölgelerinde ruhsatlar belirlemesi ve araştırmalara başlaması üzerine KKTC Hükümeti de adanın etrafında, özellikle güneyinde kendisi de ruhsatlar vererek ve bu ruhsatlardaki arama ve sondaj izinlerini TPAO’ya vererek çalışmalara başladı. O dönemde, hatırlıyorsanız, Türkiye’nin imkân ve yetenekleri elverişli değildi. İlk araştırmalarımızı 2011 yılında 9 Eylül Üniversitesine bağlı Piri Reis gemisiyle yaptık. O dönemde Türkiye Petrolleri yabancı gemileri kullanıyordu, yabancı gemiler de ihtilafli alanlara girdiği zaman maalesef sözleşmelerinden vazgeçip ayrılıyorlardı. Daha sonra ülkemiz petrol ve doğal gaz araştırmalarına çok büyük bir yatırım yaptı. Şu anda 2 tane son nesil araştırma gemimiz, 2 tane de son nesil sondaj gemimiz bulunuyor. Bu gemiler hem Türkiye’nin kendi kıta sahanlığında hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Türkiye Petrollerine verdiği ruhsatlarda araştırmalarını sürdürüyorlar. Libya’yla yaptığımız anlaşmanın en önemli unsurlarından birisi, Türkiye’nin 2004 yılından itibaren Birleşmiş Milletlere bildirdiği kıta sahanlığı sınırlarıyla ilgili olarak bir ülkeyle anlaşma yapmamız ve o sınırlar üzerinde belirli bir noktanın ikili bir anlaşmayla kayda geçirilmesi. Bu çok çok önemli. Bunu KKTC’yle yapmıştık, şimdi Libya’yla yapıyoruz. Türkiye bütün bunları yaparken de bölge ülkeleriyle diyaloga açık olduğunu, diplomasi kanallarını açık tuttuğunu da defaten söylüyor. Hem Sayın Cumhurbaşkanımızın hem de Dışişleri Bakanımızın kamuoyuna da açıkladığı üzere biz Doğu Akdeniz’de sınırlandırma konularını görüşmeye tüm ülkelerle hazırız Güney Kıbrıs Rum Yönetimi hariç diyoruz. Neden Güney Kıbrıs Rum Yönetimi hariç? Çünkü Kıbrıs meselesi var. Kıbrıs Türklerinin de masada olmadığı bir formatta biz Rumlarla tabiiyle hiçbir şekilde masaya oturmuyoruz. Onun için, Kıbrıs meselesi çözüldükten sonra Kıbrıs Adası’nın batısındaki alanlarla ilgili olarak da konuşuyoruz.

Bunun dışında bütün bölge ülkeleriyle diyaloga açıldık. Libya'yla yaptığımız anlaşma da bu diyalog ve diplomasiye imkân tanıyan politikamızın, deniz yetki alanlarının belirlenmesi konusundaki politikamızın bir neticesi olarak ortaya çıktı.

Bu anlaşma aynı zamanda Türkiye'yi Doğu Akdeniz'de yalnızlaştırmaya yönelik Rum-Yunan ikilisinin attığı adımlara da bir cevap niteliği taşıyor. Biliyorsunuz Rum-Yunan ikilisi üçlü iş birliği mekanizmaları veya kurdukları gaz forumuyla Türkiye'yi bölgede çevreleme şeklinde bir politika izliyorlardı. Bu yaptığımız anlaşma da bir bakımdan buna da bir cevap teşkil ediyor. Türkiye Doğu Akdeniz'de en uzun kıyı uzunluğuna sahip ülke olarak Türkiye olmadan bölgede hiçbir adımın atılamayacağını da, hiçbir adımın başarılı olamayacağını da somut bir göstergesi bu anlaşma.

Eğer sunumumuz hazırsa başlayalım.

Efendim, eğer müsaade ederseniz, ben çok kısa, on beş dakika -bütün Türkiye'nin, denizle çevriliyiz- son gelişmeleri arz edeceğim.

Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili, Karadeniz'de hiçbir şekilde bir deniz ihtilafı problemimiz yok. Karadeniz'deki sınırlarımız hem kara suları hem kıta sahanlığı hem münhasır ekonomik bölge, geçmişte yapılan ikili anlaşmalarla belirlenmişti. Karadeniz ihtilafsız bir deniz; herkes kendi alanını, kendi sınırını biliyor.

Ege'yi biliyoruz, Ege malumunuz, 1970'li yılların başında Ege Denizi'nde ihtilaf çıkıyordu; kıta sahanlığı ihtilafı, kara suları. Ege'de birbirleriyle bağlantılı birçok sorun var. Ege'de 2 ülke var: Türkiye, Yunanistan. Kara suları 6 mil. Kara sularının ötesinde ne Türkiye ne Yunanistan hiçbir petrol ve doğal gaz araştırma faaliyetinde bulunmuyor mesele çözülene kadar. 2 ülke arasında bununla ilgili olarak 1976 yılında yapılan bir mutabakat var. Bu mutabakat uyarınca kara sularının ötesinde petrol ve doğal gaz aramıyoruz. Eğer gelecekte kıta sahanlığı meselesini çözersek bu denizde de araştırmalarımıza devam edeceğiz.

Doğu Akdeniz'de -Filistin'i de katarsak- 10 ülke var. Kara sularının genişliği 6 ila 12 mil arasında değişiyor. Burada Doğu Akdeniz'de birbirleriyle çakışan deniz ihtilafı var. Doğu Akdeniz karmaşık bir tablo ortaya çıkartıyor. Kıbrıs meselesi var, Suriye meselesi var, Orta Doğu meselesi var. Bu meselelerle birleştiğinde deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasının yapılması zor bir konu. Bunun da üzerinde bir de enerji var. Doğu Akdeniz'de önemli miktarda petrol ve doğal gaz rezervleri var.

Bahsettiğim gibi şu anda araştırma gemilerimizle birlikte hem kendi kıta sahanlığımızdaki haklarımızı hem de KKTC'nin haklarını koruyoruz. Bunlar araştırma ve sondaj gemilerimizin konumları. Kırmızı noktalar Yavuz ve Fatih tarafından sondajı tamamlanan kuyular. Bunun altında Fatih şu anda, Karpaz'ın altında 2'nci sondajını yapıyor. Yavuz gemimiz ise kıta sahanlığı sınırlarımızın en güney ucunda Rumların sözde 7'nci parselinde de sondaj çalışmalarına devam ediyor. Bu arada 2 araştırma gemimiz var: Oruç Reis ve Barbaros Hayrettin Paşa. Barbaros Hayrettin Paşa KKTC adına adanın güneyindeki üç boyutlu sismik çalışmalarına devam ediyor. Oruç Reis gemimiz ise Antalya bölgesi civarındaki çalışmalarını sürdürüyor.

Kısa bir özet bilgi vermem gerekirse "İki boyutlu, üç boyutlu sismik araştırma nedir?" diye. İki boyutlu sismik araştırma "Doğal gaz ve petrol nerede var?" diye, bunun tespiti için yapılan bir şey. İki boyutlu röntgene benziyor, üç boyutlu ise tomografi gibi, deniz tabanını... Bu araştırmalar neticesinde analizler yapılıyor. Bu analizler sonucunda da hedef bölgeler belirleniyor ve sondaj gemileri o hedef bölgelerde sondajlarını yapıyor.

“Bugüne kadar bir şey bulduk mu?” sorusu da sıkça soruluyor. Genelde dünya ortalamasında 10 sondajdan biri ekonomik bakımdan işletilebilir kaynaklar bulunmasına imkân veriyor. Dünya ortalaması 10 sondajda 1 şeklinde. Biz şu anda 4’üncü sondajımızdayız.

Bu harita sık sık basında ve televizyonda da yer alıyor. Kırmızıyla görülen noktalar Türkiye’nin kıta sahanlığı içerisinde Hükümetimizin 2009 ve 2012 yıllarında Türkiye Petrollerine verdiği arama ve çıkarma ruhsatları. Pembe alanlar KKTC Hükümetinin Türkiye Petrollerine 2011 yılında verdiği ruhsat sahaları. Sarı bloklar ise GKRY’nin 2007’den itibaren verdiği ruhsat sahaları. Bu kırmızı alanlar bizim kendi kıta sahanlığımız sınırları içerisinde. Pembe alanlar ise KKTC’nin. Gördüğünüz gibi GKRY’nin bazı ruhsat sahaları bizim ruhsat sahalarımızla çakışıyor. Biz kendi ruhsat sahalarımızda denizde de faaliyet göstererek hiçbir yabancı ülkenin araştırma gemisine veya sondaj gemisinin girmesine izin vermiyoruz çünkü bunlar bizim egemenlik sahalarımız veya başka bir deyişle mavi vatanın sınırlarını gösteriyor.

Bu bizim Doğu Akdeniz’de kıta sahanlığı ve ileride ilan edersek de münhasır ekonomik bölge sınırlarımız. Libya’yla yaptığımız anlaşma E ve F noktasına tekabül ediyor; 18,6 millik bir sınır. Bu da A ve B noktası da 2011 yılında KKTC’yle yaptığımız sınırlandırma anlaşmasının çizgisi.

Bu, GKRY’nin kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge sınırı iddiası. Biz tabiatıyla bunu hiçbir şekilde kabul etmiyoruz ve bunun uluslararası hukuka aykırı olduğunu söylüyoruz.

Bu GKRY’nin 2007’den itibaren verdiği ruhsatlar ve burada da uluslararası petrol şirketleri. Bu 7’nci sahadan Eni ve Total bizim bölgeyle çakıştığı için burada araştırma ve sondaj faaliyetinde bulunmayacağını açıkladı. Bu da önemli bir husustur Türkiye’nin kararlı politikalarının neticesinde.

Bu da Yunanistan’ın iddiası. Biz bunu maksimalist bir talep olarak görüyoruz ve başından beri reddediyoruz. Neden maksimalist? Özellikle şu Meis Adası çok küçük bir ada, 12 kilometrekarelik bir ada. Böyle bir adanın bu kadar deniz alanı yaratması uluslararası hukuka aykırı. Uluslararası mahkeme kararlarında da bu tip adalara hiçbir şekilde kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge verilmiyor.

Bu nasıl başladı, bu noktaya nasıl geldik? Bahsettiğim gibi, ilk olarak GKRY 2003 yılında Mısır’la bir anlaşma yaptı, Türkiye, başlangıcından itibaren bu anlaşmaya itiraz etti çünkü bu çizgi bizim kıta sahanlığımızı ihlal ediyordu ve Kıbrıs Türklerinin de hakları ihlal ediliyordu. Aynı şekilde 2007 ve 2010 yılında Lübnan ve İsrail’le yapılan anlaşmalara da itiraz etti. Burada 2007 ve 2010’da İsrail’le Lübnan arasında da burada ihtilafı bir alan ortaya çıktı. O ihtilaf da henüz çözülebilmemiş değil.

Uluslararası hukukun en önemli kurallarından birisi deniz sınırı anlaşmaları yapılırken bu anlaşmaların üçüncü tarafların hak ve çıkarlarını ihlal etmemesi. Eğer iki ülke bir anlaşma yapıyor bu, üçüncü tarafın haklarını ihlal ediyorsa o üçüncü ülke bakımından bu anlaşma geçerli kabul edilmiyor. Biz bu anlayışla Mısır ile GKRY arasında yapılan anlaşmanın tamamen uluslararası hukuka aykırı olduğunu, Türkiye’nin haklarını ihlal ettiğini ve bizim açımızdan geçersiz olduğunu Birleşmiş Milletlere tescil ettirdik.

Şu alan, Mısır ile GKRY arasındaki şu çizgi bizim kıta sahanlığı haklarımızı ihlal ediyor. Bu da İsrail ile Lübnan arasında GKRY’nin 2010’da anlaşma yapmasıyla oluşan ihtilafı alan. Mısır ve İsrail Rumlarla yaptığı anlaşmayı onayladı ama Lübnan 2007’de yaptığı anlaşmayı henüz onaylamadı.

GKRY’nin tek yanlı adımları nasıl başladı? 2006 ve 2007 yıllarında üç boyutlu sismik araştırmalar yaptılar. 2007 yılında bu ruhsat sahalarını belirlediler ve 2011’de ilk sondajı yaptılar. Biz o zamana kadar hep Rumlara “Bu faaliyetleri durdurun.” diyorduk. Durdurmadılar, Kıbrıs Türklerinin de haklarını korumak için ilk sondajı yaptıktan sonra Rumlar Türkiye’ye bir dizi tedbirler aldı Kıbrıs Türkleriyle birlikte. İlk yaptığımız sondajdan hemen sonra KKTC’yle 21 Eylül 2011 yılında bir sınırlandırma

anlaşması yaptık. Yaptığımız bu anlaşma Komisyonumuza da geldi, TBMM tarafından da, Meclisimiz tarafından da onaylandı ve Birleşmiş Milletlere de tescil ettirildi. Bu sınırlandırma anlaşmasından bir gün sonra KKTC Hükûmeti bölgede ruhsat sahaları belirledi adanın güneyine de inerek ve hemen akabinde bu ruhsat sahalarında TPAO'ya yetki verdi. Bir hafta sonra o dönemde Türkiye'nin elinde imkân ve yetenekler çok fazla olmadığı için Piri Reis gemisiyle bu bölgede iki boyutlu sismik araştırma yapıldı.

KKTC o dönemde diplomasi kanallarını da kullandı ve Rumlarla birlikte iş birliği... Rumlara "Gelin, bu işleri bırakın, hepsini durduralım, Kıbrıs meselesi çözülene kadar. Eğer bunları yapmıyorsanız ortak bir komisyon kuralım çünkü biz adanın eşit ortağıyız." diye 2011 ve 2012 yıllarında öneriler yaptı. En son öneri de 13 Temmuz 2019 tarihinde yapıldı. Bu önerilerin hiç birisi Rum tarafınca kabul edilmedi.

Uluslararası hukuk ne diyor? Uluslararası hukukta, deniz hukukunda çok çeşitli, çok farklı kavramlar var, bunlar zaman zaman birbirleriyle de karıştırılıyor. "İç sular, karasuları" ülkenin egemen kara toprakları gibi kabul ediliyor ve ülkenin tam egemenliği var. "Bitişik bölge kıta sahanlığı" "münhasır ekonomik bölge" dediğimiz zaman da bu deniz alanları bu ülkenin egemenliğinde değil, ülkenin egemen hakları var. "Kıta sahanlığı" deniz tabanı ve altındaki doğal kaynakları içeriyor. "Münhasır ekonomik bölge" de hem doğal kaynaklar deniz tabanı ve altındaki hem de su kütleisindeki yani daha başka bir deyişle balıkçılığı da içeriyor. "Açık deniz", "uluslararası sular" dediğimiz alanlar ise kara sularının ötesinde seyrüseferin serbest olduğu deniz alanları. Bu "kıta sahanlığı" ile "münhasır ekonomik bölge" arasındaki en önemli fark: Bir ülkenin doğal gaz ve petrol kaynaklarını işletmesi, araştırması için kıta sahanlığı haklarını kullanması yeterli. Eğer münhasır ekonomik bölge de ilan ederse ona su kütleisini de dâhil ediyor ve balıkçılık haklarını da o ilan ettiği alan içerisinde koruyor.

Uluslararası hukukta bu kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge nasıl sınırlandırılıyor? Uluslararası hukuk ülkelere "Oturun, ikili anlaşmalarla bunları sınırlandırın veya uluslararası tahkim ve mahkemeye götürün. Eğer bunların hiçbirini yapamıyorsanız -ortak işletme formülü var, 1970'lerde Güney Kore ile Japonya arasında bulundu- ortak işletme yöntemine başvurun." diyor. Sınırlandırmadaki kural ne? Rum ve Yunanlıların söyleminin aksine sınırlandırmada eşit uzaklık yok. Sınırlandırmadaki kural Türkiye'nin taraf olmadığı Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde de hakkaniyet ilkesi, sınırlandırmanın hakça yapılması. Peki, hakçılık uluslararası hukukta tarif ediliyor mu? Tam olarak tarif edilmiyor. Hakçılığın nasıl olduğunu anlamak için uluslararası mahkemelerin kararlarına bakmak gerekiyor. Uluslararası mahkemeler bir dizi faktörü dikkate alıyor. O faktörlerden birisi de bizim şu anda hukuki tezlerimizde kullandığımız eğer bölgede adalar var ise bu hakkaniyeti bozucu bir etki yaratabiliyor Ege ve Doğu Akdeniz'de olduğu gibi. Veya kıyı uzunlukları çok önemli. Biz onun için bütün söylemlerimizde -hem Sayın Cumhurbaşkanımız hem Bakanlığımız- Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de en uzun kıyı uzunluğuna sahip olduğunu söylüyoruz. Bu söylemimizin hukuki bir temeli de var çünkü hakçılık, hakkaniyet ilkesi bakımında çok çok önemli.

Rum ve Yunan tezi "Bütün adaların kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölge hakkı vardır." diyor ve bunu da Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 121'inci maddesine dayandırıyor ve "Adalar da aynı anakaralar gibi muamele görür, benim küçücük bir adam da olsa buna tam kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölge istiyorum." diyor. Biz de diyoruz ki: "Hak sahibi olmak ile sınırlandırma tamamen farklı konulardır. Sınırlandırma hakçılık ilkesine göre yapılmalıdır. Bir sürü Uluslararası Adalet Divanı kararı var adalara hiç yetki verilmeyen. Dolayısıyla, sizin bölgedeki adalarınız da hakkaniyetli sınırlandırmaya engel teşkil ediyor. Ben bu nedenle kendi kıta sahanlığında adalara hiçbir hak vermiyorum diye kendi hukuki tezlerimizi ortaya koyuyoruz.

Birkaç uluslararası yargı kararından örnek göstereceğim. Uluslararası Adalet Divanının 1977, 1978 yıllarında İngiltere-Fransa arasında verdiği karar. Burada Fransa kıyılarına yakın adalar tamamen çevrelenip bu kararda bunlara kıta sahanlığı hakkı verilmedi.

Malta-Libya arasında Malta'ya eşit uzaklık dikkate alınmadı, Libya'ya daha fazla deniz yetki alanı verildi.

Nikaragua-Kolombiya arasında bu, Nikaragua kıyısına yakın Kolombiya adaları. Bunlar da Divan kararında da bu adalara da kara sularının ötesinde etki verilmedi, özellikle buradaki adalara.

Tunus-İtalya Anlaşması. İkili anlaşmalarda da adalara etki verilmediği durumlar söz konusu. Bu, Tunus ile Libya arasında Tunus sahillerine yakın İtalyan adalarına da hiçbir şekilde kara sularının ötesinde kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge verilmedi. Böyle 20'den fazla Uluslararası Adalet Divanının Türkiye'nin tezlerini destekleyen kararı var. İkili anlaşmalarda da, dünyadaki ikili sınırlandırma anlaşmalarında da Türkiye'nin tezlerini destekleyen birçok anlaşma var.

Bu, Yunanlıların tezinin uluslararası hukuka ne kadar aykırı olduğunu göstermek için biz Meis örneğini kullanıyoruz. 12 kilometrekarelik bir ada, Türkiye ana karasına 2 kilometre uzaklıkta. Kendisinden 4 bin kat daha fazla deniz alanı yaratıyor. Bu hiçbir zaman uluslararası hukukta belirtilen hakkaniyet ilkesine uygun değil. Dolayısıyla Türkiye adaların bu kadar geniş kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölge yaratması fikrine, tezine tamamen karşı çıkıyor.

Bu, bahsettiğim bizim Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı, münhasır ekonomik bölge sınırlarımız. Dolayısıyla biz bunu hem masada hem de sahada bu sınırlarımızı savunuyoruz. Sahada bu sınırlarımızın içerisine üçüncü ülkelerin araştırma gemilerinin veya sondaj gemilerinin izinsiz girmesine izin vermiyoruz.

AB'nin tutumu uluslararası hukuka uygun mudur? AB Doğu Akdeniz konusunda Rumların ve Yunanistan'ın yanında duruyor. AB'nin bu tutumunun biz uluslararası hukuka uygun olmadığını söylüyoruz. AB'nin uluslararası bir mahkeme gibi hareket edemeyeceğini söylüyoruz. AB'nin Türkiye'nin faaliyetlerini yasa dışı olarak nitelendiremeyeceğini söylüyoruz ve geçmişteki AB'nin kendi içindeki ihtilaflarda da hiçbir zaman için bir tarafı desteklemediğini de hatırlatıyoruz. Geçmişte İspanya, Fransa, Slovenya, Hırvatistan, Malta, İtalya arasında şu an Doğu Akdeniz'de olduğu gibi ihtilaflar olmuştu. Bu ihtilafların hiçbirinde AB bir tarafın görüşünü tutmamıştı, taraflı bir tutum izlememişti. Dolayısıyla şu anda Türkiye'ye karşı tutumunun da bir çifte standart olduğunu yaptığımız temaslarda dile getiriyoruz.

Önümüzdeki dönemde ne olacak? Önümüzdeki dönemde birbirleriyle çakışan deniz sınır, deniz yetki alanları var. Türkiye'nin tutumu, biz "Bütün Doğu Akdeniz ülkeleriyle Rumlar hariç konuşuruz." diyoruz. Bu tutumumuz hâlen geçerli. Anlaşmamak da anlaşılır, herkes kendi faaliyetlerine devam eder. İkili deniz yetki alanı anlaşmaları yapılabilir ki nitekim 27 Kasım'da yaptığımız çok çok önemli bir adımdır. Üçüncü taraf çözüm yöntemleri olabilir. Dördüncü bir yöntem de ortak yönetim, ortak işletme olabilir. Uluslararası hukukun öngördüğü adımlar bunlar.

Bahsettiğim gibi, Doğu Akdeniz politikamızın en önemli ayağı hem kendi haklarımızı korumak hem de Kıbrıs Türklerinin haklarını korumak. Kendi haklarımız konusunda sahada varlık gösteriyoruz haklarımızın korunması konusunda. Diplomasi yolunu da her zaman için açık tutuyoruz. KKTC'nin haklarının korunması konusunda da KKTC'nin önerilerinin dikkate alınması gerektiğini söylüyoruz çünkü 13 Temmuz tarihinde KKTC çok önemli bir öneride bulundu, o da Rumlara "Gelin, birlikte oturalım, bu işleri birlikte yapalım, gelirleri de birlikte paylaşalım." şeklindeydi. Bu öneri hâlâ masada ve geçerli.

27 Kasım'da yaptığımız anlaşma Sayın Bakanımız tarafından imzalandı. Bu, Doğu Akdeniz politikamız bakımından çok önemlidir çünkü kendi sınırlarımızla ilgili olarak üçüncü bir ülkeyle anlaşma imzaladık. Bu hem kendi haklarımızın korunması hem de Libya'nın haklarının korunması bakımından son derece önemli bir anlaşma. Bahsettiğim gibi, anlaşmanın içeriği şu anda Komisyonumuza gelmedi ama anlaşma genel bir deniz yetki alanı sınırlandırma anlaşması. Herkes soruyor "İçinde askerî hususlar var mı?" Hayır, böyle bir şey yok. Tamamen genel bir deniz yetki alanı sınırlandırma anlaşması. Şu koordinatlarda Türkiye ile Libya arasında deniz yetki alanları belirleniyor.

Çok çok teşekkür ediyorum sabrınız için.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Ben teşekkür ediyorum. Son derece iyi hazırlanmış, hem açıklayıcı hem ikna edici bir çalışma. Komisyonumuz için de gerçekten çok yararlı oldu. Bakan Yardımcımız Sayın Yavuz Selim Kiran'a ve Büyükelçi Çağatay Erciyes'e bu çok güzel çalışmalarından dolayı Komisyonumuz adına teşekkürlerimi sunuyorum.

Şimdi basın mensuplarımıza teşekkür ediyoruz.

IV.- KONU

A)GÖRÜŞMELER

1.- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası'na ilişkin görüşmeler

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Şayet bu konuda söz almak isteyen varsa tabiatıyla...

Buyurun Sayın Özdağ.

ÜMİT ÖZDAĞ (İstanbul) – Anlaşma imzalandı, tabii Libya'da da bir anayasal yapı var. Bu anayasal yapı çerçevesinde nasıl yürürlüğe girecek, orada nasıl onaylanacak?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Libya tarafı bunu Bakanlar Kurulunda görüşecek Sayın Milletvekilim. Biz de önce Komisyonumuza ve Komisyonumuzda kabul edildiği takdirde Genel Kurula havale edilerek Genel Kurulda da yüce Meclisimizce onaylandığı takdirde hemen onaylanmasını öngörüyoruz desteklerinizle.

ÜMİT ÖZDAĞ (İstanbul) – Libya tarafında onaylanmada bir sıkıntı olabileceğine dair yorumlar var. Olabilir mi böyle bir şey?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Tabii, bu anlaşmanın rahatsızlık yarattığı kesimler tarafından birtakım manipülasyon çabaları var, Libya'daki siyasi durumdan kaynaklı birtakım tartışmalar var ama Birleşmiş Milletler tarafından tanınmış meşru Hükümetle biz bu anlaşmayı imzaladık ve meşru Hükümetin bu konuda hiçbir tereddüdü yok. Aksine, onlar da karşılıklı olarak bir an evvel imzalanıp yürürlüğe girmesi konusunda mutabıklar.

ÜMİT ÖZDAĞ (İstanbul) – Peki, onay çerçevesini "Libyan political agreement" mı oluşturuyor? Yani Libya'da onay çerçevesini bu anlaşma mı, bu hukuksal çerçeve mi oluşturuyor? Çünkü "İmzalandı, buradan Bakanlar Kuruluna gidecek." diyorsunuz ve Bakanlar Kurulunun imzalaması onay sürecini tamamlayacak mı?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Evet, evet, Libya tarafında tamamlayacak.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Çeviköz, buyurun.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Sayın Başkan, çok teşekkür ederim.

Sayın Bakan Yardımcısına ve Sayın Genel Müdüre, Büyükelçi Erciyes'e çok teşekkür ederim, çok ayrıntılı bir açıklama yaptılar.

Şimdi, bu Libya'yla imzalanan anlaşma tek anlaşma değil biliyorsunuz, Libya'yla iki anlaşma imzalandı. Bunlardan bir tanesi iki ülke arasında bir güvenlik anlaşması, diğeri de deniz yetki alanlarının sınırlandırılması anlaşması.

Öncelikle, basında hep yanlış takdim ediliyor, Sayın Büyükelçi de onu özellikle vurguladı. Bu bir münhasır ekonomik bölge ilanı anlaşması değildir, sadece münhasır ekonomik bölgenin ilanı için zemin hazırlayan bir deniz yetki alanları sınırlaması anlaşmasıdır, bunu bir kere basının doğru okuması ve doğru anlatması, kamuoyuyla da doğru paylaşması gerekir.

İkinci olarak, elbette basında başka birtakım sorunlar dile getiriliyor bu iki anlaşmanın birden imzalanmış olmasından dolayı. Benim, tabii, bu konuda 2 tane önemli sorum var. Birincisi, büyük bir olasılıkla bu deniz yetki alanlarının sınırlandırılması anlaşmasını Türkiye istemiş olmalı çünkü Doğu Akdeniz'de sıkıntıyla karşılaşan ülke Türkiye, Libya'nın böyle bir şey istediğini zannetmiyorum ama bunu öğrenmek isterim, bu anlaşmanın imzalanmasını Türkiye mi istedi? İkinci anlaşmanın imzalanmasını kim istedi, onu da öğrenmek isterim. Yani Libya ile Türkiye arasında iki anlaşmanın eş zamanlı olarak imzalanması bazı söylentilere yol açıyor. Hani "Deniz yetki alanlarının sınırlandırılması anlaşmasının imzalanması karşılığında Libya da böyle bir güvenlik anlaşması imzalanmasını istemiş." şeklinde bazı yorumlar var. Bu, şu açıdan sakıncalı: Biliyorsunuz, Libya'da, evet, Birleşmiş Milletler tarafından tanınan meşru bir Hükûmet var Trablus'ta ancak bir yandan da iç savaş sürüyor ve İtalya'da da iki taraf arasında uzlaşma sağlanması için Birleşmiş Milletler gözetiminde bazı görüşmeler de sürdürülüyor. Dolayısıyla Türkiye böyle bir güvenlik anlaşmasını, henüz tam manasıyla istikrara kavuşmamış olan bir ülkenin -tanınan da olsa- hükûmetiyle imzalamış olmakla acaba ileriye dönük olarak Libya'nın iç savaşına da taraf olma riskini almış oluyor mu? Bu önemli bir soru. Buradan hareketle tabii bir de şunu sormak isterim: Biz eğer uluslararası hukuka saygı gösteriyor isek ve Birleşmiş Milletler tarafından tanınan meşru hükûmetlerle iş yapmaya ve anlaşmalar imzalamaya devam ediyor isek Birleşmiş Milletler tarafından meşru olarak tanınan Suriye hükûmetiyle neden hiçbir şekilde diyaloga girmiyoruz? Bu da herhâlde ayrıca sorulması gereken bir soru.

Ben bu hakemlik konusuna da değinmek istiyorum. Sayın Büyükelçi Erciyes çok güzel örnekler verdi. O örnekler arasında hepsini sıralamadığı için herhâlde o da vardır. 70'li yıllardan itibaren Kanada ile Fransa arasında... Biliyorsunuz Kanada'ya çok yakın bir mesafede Saint Pierre ve Miquelon adaları var Fransa'ya aidiyeti olan. İki ülke arasında bu konu da çok ciddi bir tartışma konusuydu ve 70'li yıllarda iki ülke balıkçılık alanlarını da belirlemek için deniz yetki alanlarının sınırlandırılması anlaşması imzaladılar ancak görüşleri birbirinden farklıydı ve aynı bizim Meis'le ilgili sıkıntımıza benzer bir durumdu. Fransa'dan binlerce mil uzaklıktaki adaların Kanada sınırına ve kıyısına çok yakın olması, aynı Meis'le ilgili Yunanistan-Türkiye arasındaki meseleye benziyordu ve bu konu, Uluslararası Daimi Hakemlik Mahkemesine götürüldü. Daimi Hakemlik Mahkemesinde Fransa, adaların da kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge hakları olduğunu savundu. Kanada ise kıyılarına çok yakın ancak yüzölçümü çok küçük olan adaların, Kanada'nın kıyı uzunluğu dikkate alındığında bu şekilde değerlendirilmemesi gerektiğini savundu. Yani çok benziyor bizim durumumuza. Yalnız, Daimi Hakemlik Mahkemesi, iki tarafın da görüşünü kabul etmedi ve iki tarafın da görüşünü bir şekilde uyumlu bir senteze bağlayacak bir sınırlandırma yaptı. Adaların değişik yönlerinde, örneğin kuzeyinde başka, güneyinde başka, batısında başka deniz yetki alanları sınırlandırması ve mil hesaplamaları yaptı.

Bu önemli bir karar. Bunu şu açıdan vurguluyorum: İleride biz de eğer bir şekilde Daimi Hakemlik Mahkemesine gidecek olursak bu bir emsaldir, onun için bu konuda çok dikkatli olmamızda yarar var diye düşünüyorum.

Son olarak şunu vurgulamak isterim: Elbette Libya'yla imzalanan deniz yetki alanları sınırlandırılması anlaşması önemlidir. Diğer anlaşmayı da sorularıyla bağlantılı olarak yeniden hatırlatmak isterim. Ancak bu çok gecikmiş bir anlaşmadır çünkü Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, maalesef 2003 yılından beri bölgede bizim aleyhimize birtakım gelişmeleri kendi lehine yazdırmıştır. Önce Mısır'la, sonra Lübnan ve ondan sonra da İsrail'le imzalamış olduğu deniz yetki alanları sınırlandırılması ve buna bağlı olarak ilan ettiği münhasır ekonomik bölgeler Türkiye'nin aleyhine gelişme olmuştur. Keşke Türkiye de bugünkü koşullarda, İsrail ve Mısır gibi bölgenin en önemli iki ülkesiyle ilişkilerini daha olumlu bir şekilde sürdürebilseydi ve onlarla da çok daha önceden bir anlaşma yapabilseydi ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin de bu şekilde bir gelişmeye yol açmasını engelleyebilseydi.

Son olarak, bir de Karadeniz'le ilgili olarak bir soru sormak isterim. Sayın Büyükelçi çok güzel açıkladı. Aslında Karadeniz'de hakikaten sorun yok idi. Niçin "idi" diyorum? Çünkü biliyorsunuz, 2008 yılındaki Gürcistan-Rusya savaşından sonra Abhazya bağımsızlığını ilan etti ve şu sırada Gürcistan'ın toprak bütünlüğü maalesef tehlikede ve ihlal edilmiş durumda. Ayrıca Abhazya kıyılarında da Rusya çok ciddi liman fırsatları edindi ve ondan yararlanıyor. Ama daha vahimi 2014 yılında Ukrayna ile Rusya arasında baş gösteren çatışma sonucunda Kırım'ın işgali ve ilhakıdır. Dolayısıyla Kırım'ın ilhakından sonra Karadeniz'deki deniz yetki alanlarıyla ilgili eskiden mevcut olan anlaşmaların durumu tamamen neredeyse kadük olmuş gibidir çünkü eski mevcut ya da anlaşmaya varılan alanları kullanmak istediğiniz takdirde fiili durumdan kaynaklanan bir inisiyatifle Rusya, Kırım kıyılarını da kendi toprakları ve kendi kıyıları olarak saydığı için eski anlaşmayla çelişen bir durum oluşturmaktadır. Buradaki sorum şu: Bu hakikaten önemli bir mesele hâline gelebilir. Zaten Ukrayna ile Rusya arasında önemli bir mesele ama Türkiye, Karadeniz'deki bu yetki alanlarının sınırlandırılmasıyla ilgili hukuki durumu 2014'ten sonra değişen fiili durum çerçevesinde acaba ne şekilde ele almayı düşünüyor ve Rusya'yla veya Ukrayna'yla bu konuda görüşme yapılıyor mu?

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ediyorum.

Tabii burada bir hususa da dikkatinizi çekmek istiyorum. Burada daha henüz anlaşma Komisyonumuza gelmedi. Bu sadece bir ön bilgilendirme toplantısı niteliğinde ve dün Genel Kuruldaki görüşmelerde grup başkan vekillerinin söz alarak bu anlaşmaya verdikleri desteği de hem takdirle hem de teşekkürle karşıladığımı belirtmek istiyorum. Bu, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir konusudur. Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğiyle ve güvenliğiyle ilgili çok önemli bir konudur. O açıdan bunu tüm partilerimizin "ama"sız, "fakat"sız destekle karşılayacaklarına olan inancımı burada tekrarlamak istiyorum.

Tabiatıyla Komisyonumuza bu anlaşma geldiğinde daha detaylı görüşeceğiz. Belki bu aşamada Sayın Çeviköz'ün çok iyi bir çalışma sonucu dile getirdiği hususları gündemimizde not edelim ama çok aşırı bir tartışmaya, tartışma da değil ama çok uzun bir görüşmeye de yer verirse gündemimizdeki 10 anlaşmaya ilgili olarak mesafe katedemeyeceğimizi düşünüyorum. Eğer arkadaşlarımız uygun bulurlarsa söz isteyen arkadaşlarıma da söz vereyim ama bunu, bu anlaşmanın burada görüşülmesi noktasında tekrar değerlendirelim. Bugün de bir bilgi verme olarak ve basına da açık yapmak suretiyle aslında kamuoyumuzun da bilgilinmesine imkân sağladık. Bu çerçevede izin verirseniz ilerlemeyi planlıyorum.

Sayın Oruç, buyurun.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Teşekkür ederim Başkan.

Ayrıca da Büyükelçi'ye sunumu için teşekkür ederim. Gerçekten ayrıntılı, bilgilendirici bir sunumdu.

Benim de bir iki tane sorum olacak. Birincisi, bu anlaşmayla ilgili KKTC'nin yaklaşımı nedir? Şu sebeple soruyorum ayrıca: Elbette yani hükümet düzeyinde yaklaşımını ortalama olarak tahmin edebiliyoruz ama orada yaşayan halkın bu sürecin yaratma ihtimali olan gerilimlerden de çok tedirgin olduğunu biliyoruz. Biraz sorumu bu iki bağlamda sormak istedim.

İkincisi ise benden önceki konuşmacı arkadaşlarım da ifade etti bir miktar. Ulusal Mutabakat Hükümetiyle imzalanan bir anlaşma var ama Libya'daki gelişmeleri, siyasal süreci hepimiz biliyoruz. Orada, evet, NATO ülkeleri tarafından bu Hükümet şimdilik kabul ediliyor ama mesela Fransa bununla ilgili eleştirilerine başlamış durumda. Yani orada istikrarlı bir durum yok ve devam etmekte olan iç savaşta sahaya baktığımızda, Hafter güçleri tarafından da azımsanmayacak düzeyde Libya bir biçimiyle başka güçlerin de elinde. Şimdi böylesi bir durumda yapılmış bir anlaşmadan ne kadar bir istikrar beklenebilir? Bekliyor muyuz öyle bir istikrarı? Bunu da sormak istedim.

Üçüncüsü ise, tabii ki bunun bir de uluslararası siyasetteki anlamı itibarıyla bir noktaya vurgu yapmak istiyorum. Mesela Suriye sorunu. Yıllardır bölgemizde, bölgenin istikrarsızlaşmasına da sebep olan ve bir türlü bitmeyen, milyonlarca insanın göç etmesine, yüz binlerce insanın yaşamını yitirmesine sebep olan bir zemin oluştu Suriye'de. Aynı biçimde, şimdi Suriye'de sonuca doğru belki bir miktar yaklaşmışken –ki gerçekten ne olacağını tam anlamıyla da kestirmek mümkün değil- Doğu Akdeniz'de bizim izlemiş olduğumuz, Türkiye'nin izlemiş olduğu siyasetin, uluslararası güçler nezdinde –daha açık ifade etmek gerekirse emperyalist güçler nezdinde- bu bölgenin daha da uzun yıllara yayılmış olacak bir istikrarsızlığa sebebiyet verme ihtimallerini değerlendiriyor muyuz? Daha önce Kıbrıs meselesiyle ilgili burada yaptığımız kimi değerlendirmelerde özellikle diplomasi yolunun seçilmesiyle ilgili vurgularımız olmuştu. Fakat yine sunumdan da çıkardığımız sonuca baktığımızda, bu ikili anlaşmada belirlenen sınırlara yani bu sınırlara işte “Şu ülkenin gemisi alınmıyor, bu ülkenin gemisi alınmıyor.” gibi bir yaklaşım var, “İzin vermiyoruz.” gibi bir ibare var. Yani bu izin kısmı, bahsettiğimiz siyasal sürecin gerilmesi bağlamında nelere sebebiyet vereceğine dair üzerinde yeterince düşünülüp ileriye dönük yeterince bir planlama var mıdır?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Son olarak Sayın Özdemir'e söz vereceğim, sonra Sayın Kıran sorulara cevap verebilirse...

Buyurun Sayın Özdemir.

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, Dışişleri Bakanlığımıza hakikaten böylesi gerek sıcağı sıcağına olan bir durum karşısında gerekse bu konunun –neredeyse- en ince detayına varıncaya kadar yapmış olduğu bilgilendirmeden dolayı ayrıca ben de teşekkür ediyorum ve size de teşekkür ediyorum Sayın Başkan, böylesi bir toplantıyı hemen Dışişleri Komisyonuna taşıdığımız için, sağ olun.

Tabii, son derece önemli bir anlaşma. Son yıllarda Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki kendi egemenlik haklarının gasbedilmesine yönelik olağanüstü bir gündem işletiliyordu, olağan bir gündem değil olağanüstü bir gündemdi. Böylesi bir süreç içerisinde Libya'daki meşru hükümetle varılan bu anlaşmayı önemseydiğimizizi ben de ifade etmek isterim.

Çağatay Bey sunumunda bazı konulara değindi ama tabii Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon arama, tarama ve sondaj faaliyetlerimiz yürüyor, henüz bulundu mu bulunmadı mı bununla alakalı bazı gündemler işletilse de Türkiye'nin orada ilan etmiş olduğu kendi egemenlik sahalarında varlığını göstermesinin de ayrıca önemli olduğunu ifade etmemiz lazım. Yani orada inşallah bulunur, ona bir şey diyemeyiz, ancak biz kendi deniz alanlarımızda kendi tasarrufumuzda uluslararası hukuka da uygun olarak buradaki faaliyetlerimizi icra ettiğimizi en azından herhâlde tüm çevrelere ve taraflara ilan etmenin faydası olduğu kanaatini taşıyorum.

Tabii, sadece şunu sormak isterim: Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nin farklı tarihlerde ve zamanlarda Doğu Akdeniz'e kıyısı bulunan bazı ülkelerle anlaşması mevcut. Bu anlaşmalarda da Türkiye'nin itiraz ettiği çok fazla konu başlığı var, kabul etmiyoruz. İlerleyen süreç içerisinde, acaba bu ülkelerden Güney Kıbrıs Rum Kesimi'yle varılan anlaşmadan cayan veya cayma potansiyeli olan ülkelerin olabileceğini düşünüyor musunuz, böyle bir öngörünüz var mı?

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Sayın Kıran, demin söylediğim çerçevede kalalım. Biraz da anlaşma Komisyonumuza geldiği zamanki görüşmelere malzeme bırakalım, o çerçevede cevap verirseniz memnun olurum.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Çok teşekkürler Sayın Başkanım.

Zatalinizin çizdiği çerçevede zaten anlaşma geldiğinde çok daha detaylı bir şekilde farklı sorulara da muhatap olacağımızı biliyoruz, o kapsamda detaylı şekilde soruları da cevaplandırırız.

Sayın Çeviköz'ün iki sorusu oldu, bununla bağlantılı hatta üç diyebiliriz. “Libya’da meşru bir hükümetle bu anlaşmayı imzaladık, o zaman Suriye’de neden meşru hükümetle görüşmüyoruz?” şeklinde bir sorusu oldu. Tabii, açıkçası Libya’daki siyasi sürece de destek veriyoruz. Bu bağlamda güvenlik ve askeri iş birliği anlaşmasına da atıfla bir sorusu olmuştur Sayın Çeviköz'ün. Biz Libya’daki ihtilafın sona ermesi için de siyasi anlamda her türlü girişimi sürdürüyoruz. Bu anlamda Almanya’nın başlattığı bir girişim vardı, Cumhurbaşkanı Başdanışmanımız Sayın İbrahim Kalın’ın, özellikle danışmanlar ve daimi temsilciler düzeyinde Almanya’da devam eden bu düzenli toplantılara katılımı söz konusu. Türkiye oraya da “P5+5” dediğimiz formülle çok aktif destek veren ülkelerden biri. Birleşmiş Milletler kapsamındaki çabaları son derece aktif. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin Özel Temsilcisi Selame’yle çok yakın çalışan bir ülkeyiz. Bu anlamda, siyasi çözüm sürecine son derece önemli bir destek ve katkı sunuyoruz.

Askeri ve güvenlik iş birliği anlaşması olarak Libya’yla zaten bizim hâlihazırda devam eden ciddi bir iş birliğimiz var, bu iş birliğini anlaşmayla taçlandırmak, buna hukuki bir zemin kazandırmaktan ibaret. Zaten hâlihazırda yürüyen bu askeri iş birliğimizi bir anlaşmayla taçlandırmanın bir katkıdan başka bir şey getirmeyeceğini özellikle vurgulamak istiyorum. Bu anlaşma da yine Libya’da aynı şekilde Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması Anlaşması gibi Libya tarafının da iradesiyle hayata geçirilmiş ve Libya Başkanlık Konseyi tarafından onaylanmasıyla birlikte hayata geçirilebilecek bir anlaşma. O yüzden, hem Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması Anlaşması’nın hem Askeri ve Güvenlik İş Birliği Anlaşması’nın her anlaşmada olduğu gibi anlaşmayı imzalayan tarafların ortak iradesiyle kayda geçirildiğini ve mutabakata varıldığını özellikle vurgulamak istiyorum.

Suriye’deki hükümetin meşruluğu farklı bağlamda bir tartışma. Bu anlamda, zaten Suriye hükümetinin meşruluğu uluslararası anlamda da son derece tartışmaya açık bir konu ki bu yüzden Suriye’de bir siyasi çözüm süreci var. Eğer Suriye’deki hükümetin meşruluğu konusunda bir tereddüt

olmasaydı bu siyasi çözüm süreci de Birleşmiş Milletler nezdinde yürütülmezdi ve bu, Türkiye'nin hem Astana süreci bağlamında hem Cenevre süreci bağlamında ortaya koyduğu katkılarla Anayasa Komitesi ihdas edilmezdi.

Şimdi, Türkiye'nin öncülüğünde kurulan bu Anayasa Komitesi de çalışmalarına devam ediyor. Bu Anayasa Komitesinin kurulması çok önemliydi. Şimdi, çalışmaların devamı konusunda da Türkiye'nin katkıları bu sürecin içinde aktif ve öncü çabaları devam ediyor. Rejimin son toplantıda birtakım farklı tutumları oldu ama Anayasa Komitesinin ihdası çok önemliydi ama çalışmaların da sonuç vermesi ve Suriye'de siyasi çözüme ulaşılması çok daha önemli tabii ki.

Karadeniz konusunda Sayın Çeviköz'ün bir vurgusu oldu. Tabii, biz Kırım'ın yasa dışı ilhakını hiçbir şekilde tanımadığımızı ve bu yasa dışı ilhakın bizim Karadeniz'deki haklarımıza halel getirmeyeceğini her fırsatta vurguluyoruz, vurgulamaya da devam edeceğiz.

Sayın Oruç'un KKTC'nin yaklaşımıyla ilgili bir sorusu oldu. Tabii ki Doğu Akdeniz'deki gelişmeler Türkiye'yle birlikte KKTC'yi de yakından ilgilendiriyor. Bu anlamda, KKTC Hükümetinin de KKTC halkının da bu anlaşmayı desteklediğini biliyoruz, bunu açıkça da ifade ediyorlar. Ulusal Mutabakat Hükümetine Fransa'nın eleştirileri... Tabii, Fransa, özellikle son dönemde Türkiye'nin her attığı adıma karşı bizi de şaşıratan, bir devlete yakışmayacak derecede aklışelime ve sağduyudan uzak açıklamalar yapmaya devam ediyor, dün de NATO çerçevesindeki açıklamalarını takip ettik. Fransa'nın tavırları açıkçası bizi gerçekten ilgilendirmiyor. Türkiye, uluslararası hukuktan kaynaklanan haklarını ve uluslararası anlamda istikrar ve huzurun bölgeye hâkim olması konusundaki çabalarını başka ülkelerin tutumlarına bakmaksızın devam ettirecek.

“Deniz yetki alanlarının içerisine başka gemilerin sokulmaması başka bir istikrarsızlığa sebep olur mu?” Tabii, deniz yetki alanı, bizim Birleşmiş Milletlerde kayda geçirdiğimiz bir alan, bu konuda uluslararası hukukun bize tanıdığı hakları biz kullanıyoruz. Dolayısıyla, bu haklarımıza halel getirecek, bu haklarımıza aykırı çabalarda, girişimlerde bulunacak ülkelerin veya şirketlerin çabalarına da müsaade etmeyeceğimizi sonuçlarından bağımsız olarak özellikle vurgulamak isterim.

Sayın Özdemir'in açıklaması çok haklı bir vurgusu oldu: “Hidrokarbon kaynakları bulundu mu bulunmadı mı?” Açıkçası, özellikle Yunanistan tarafından da Türkiye'yi baskı altında bırakmak için zaman zaman bu haberleri pompaladığını biz biliyoruz, tespit ettik. İşte “Türkiye sondaj gemileri gaz buldu, hidrokarbon kaynakları faaliyetlerinde birtakım sonuçlara ulaştı...” gibi haberleri pompalamak suretiyle Türkiye'yi ekstra bir baskıyla karşı karşıya bırakmak istediği açık. Tabii, biz bu algı operasyonlarıyla da mücadele ediyoruz. Bir yandan arama faaliyetlerimizi devam ettiriyoruz ama Sayın Özdemir'in vurguladığı gibi, orada esas olan Türkiye'nin egemenlik haklarıdır. Buradaki mücadele de bir egemenlik mücadelesidir, bunu da biz böyle görüyoruz. Bir yandan, o yüzden hem arama faaliyetlerimize devam ediyoruz hem de uluslararası hukuktan kaynaklanan egemenlik haklarımızın da takipçisiyiz.

Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Ben teşekkür ederim.

Şayet bu anlaşmayı, çok önem verdiğimiz ve bütün grupların da desteklerini beyan ettiği anlaşmayı mümkün olan en kısa süre zarfında Türkiye Büyük Millet Meclisine intikalini siz de çaba sarf edip sağlarsanız... Bütçe görüşmeleri nedeniyle Dışişleri Komisyonumuzun iki hafta süreyle toplanma imkânı yok. Mutat olduğu vechile bütçeden sonra bir hafta tatil veriliyor Genel Kurula ancak 24-25

Aralık haftası Meclisin çalışma ihtimali söz konusu. Şayet öyle olursa 25 Aralık Çarşamba günü Dışişleri Komisyonunu toplarız, Meclis çalışmayacaksa o zaman 8 Ocak tarihli Dışişleri Komisyonunda bunu ele alırız. Tüm arkadaşlarımızın da bu iki tarihi not etmesini istirham ediyorum.

Bu arada, tabii, bu vesileyle çok beğendiğim bir kelime telaffuz edildi; “mavi vatan.” Bence çok güzel tanımlıyor olayı. Nasıl ki topraklarımız üzerindeki egemenlik hakkımıza çok büyük önem veriyorsak denizlerimiz üzerinde de “mavi vatan” tabiriyle aynı hassasiyeti göstermemiz önemlidir.

Hayırlı uğurlu olsun. İnşallah ülkemizin geleceği bakımından, güvenliği bakımından atılan bu adım sabit olsun ve gelecekte hiçbir sıkıntıyla karşılaşmadığımız bir ortama doğru ilerleyelim.

Gündemimizin 1’inci maddesine geçiyoruz.

V.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.-Türkiye Cumhuriyeti ile İsviçre Konfederasyonu Arasında Tarım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2373) (*)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Türkiye Cumhuriyeti ile İsviçre Konfederasyonu Arasında Tarım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi.

(2/2373) esas numaralı Kanun Teklifi 28 Ekim 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve 19 Kasım 2019 tarihinde de Komisyonumuza havale edilmiştir.

Sözü tekrar Dışişleri Bakanlığımıza veriyorum.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

İsviçre’yle köklü bir iş birliğimiz var bildiğiniz gibi. Ta 1899 yılında Osmanlı İmparatorluğu’nun Brüksel’deki elçisini İsviçre nezdinde görevlendirmesiyle diplomatik ilişkilerimiz başladı. Yine, Cumhuriyet Dönemi’nde 1925 tarihli dostluk anlaşmamız var. O günden bugüne de ilişkilerimiz güçlenerek devam ediyor bu ahdi ve tarihi zemin çerçevesinde. Son dönemde yoğun bir karşılıklı ziyaret trafiği de var. En son temmuz ayında Dışişleri Bakanı Cassis ülkemize geldi. Yine, Sayın Bakanımızın 2020 yılında muhatabının davetine icap ettiği İsviçre’yi ziyareti öngörülüyor. 17-18 Aralıkta Cumhurbaşkanımız yine geniş bir heyetle Küresel Mülteci Forumu vesilesiyle İsviçre’yi ziyaret edecek ve bu kapsamda vatandaşlarımızla da bir araya gelecek. İsviçre’de yaşayan 130 bini aşkın vatandaşımız bu ülkeyle aramızda önemli bir köprü, güçlü bir bağ oluşturuyor ve bu bağları da biz güçlendirmek için hem ticari anlamda hem ulaştırma anlamında son derece önemli adımlar attık. Bugün havayolu şirketlerimiz Cenevre, Basel ve Zürih olmak üzere haftada toplam 147 sefer düzenliyor. Bu da halklarımızın arasındaki bağı güçlendiren bir unsur teşkil ediyor. Yine, Türkiye’yi ziyaret eden İsviçreli turist sayısını her geçen gün artırıyor, 270 bine ulaştı rakam. Ticari iş birliğimiz 2002 yılında 2 milyar dolarlar seviyesinden bugün 4,5-5 milyar dolarlar seviyesine geldi. Bu anlamda şu anda görüşmekte olduğumuz anlaşma da ekonomik ve ticari iş birliğimiz açısından çok önemli.

Bu anlaşmanın zeminini EFTA’yla 91 yılında imzalayıp 92 yılında yürürlüğe giren anlaşma teşkil ediyor. 91 yılında EFTA’yla imzaladığımız serbest ticaret anlaşması -birazdan yine EFTA kapsamındaki anlaşma da gündeme gelecek, orada da daha detaylı bilgiler verebiliriz- Türkiye’nin imzaladığı ilk serbest ticaret anlaşması, çok önemli zira AB’yle Gümrük Birliği Anlaşması’ndan önce

* (2/2373) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

imzaladığımız bir anlaşma, Dünya Ticaret Örgütünün faaliyete geçmesinden önce imzaladığımız bir anlaşma. Bu serbest ticaret anlaşmasına göre o dönemin koşullarında EFTA ülkeleriyle tarım alanındaki iş birliğinin ülkelerle ikili nota teatileriyle hayata geçirilmesi öngörülmüyordu. Bu anlamda İsviçre'yle yaptığımız tarım anlaşması da aynı şekilde 92 yılında yürürlüğe girmişti. 92 tarihli anlaşmayla İsviçre ülkemize belirli ürünlerde tek taraflı tavizler sağlamıştı. Yüzde 20 ila yüzde 50 oranlarında gümrük vergisi indirimini teşkil ediyordu bu tavizler ama daha sonra gerek Dünya Ticaret Örgütünün kurulması gerek ticaret hayatındaki yeni gelişmeler bu anlaşmanın güncellenmesi zorunluluğunu ortaya çıkardı, İsviçre'yle ticaretimizin mahiyetinin de değişmesi bu ihtiyacı ortaya çıkardı. Bu anlamda sektörden gelen talepleri ve ihracat potansiyeli gördüğümüz alanları dikkate alarak anlaşmayı İsviçre'yle yeniden müzakere ettik ve yeni tavizler üzerinde mutabakata vardık karşılıklı olarak. Yeni tarım anlaşmasını bu anlayışla 25 Haziran 2018 tarihinde imzaladık; hem EFTA'yla serbest ticaret anlaşmamızı güncelledik hem de İsviçre'yle tarım anlaşmamızı böylece güncellemiş olduk. Yeni anlaşmayla İsviçre'ye bazı ürünlerde gümrük vergilerini tamamen kaldırdık, bazı ürünlerde de yüzde 50 gümrük vergisi uygulamayı öngördük. Buna karşılık olarak ise yeni anlaşmayla, eski anlaşmayla aldığımız tavizlere ek olarak ihracatımız için önem arz eden ürünlerde başka tavizler aldık. Bu tavizler, ihraç ettiğimiz her 100 kilogramlık ürün için ürün üzerinden yapılan gümrük vergisi indirimlerini içeriyor. Örneğin, ihraç ettiğimiz her 100 kilogram zeytin üzerinden 5 İsviçre frangı yani bugünkü kurla yaklaşık 30 TL civarında, ihraç ettiğimiz her 100 kilogram pancar şekeri üzerinden de yine 22 İsviçre frangı yani yaklaşık 128 TL indirim öngörülmüyor. Böylece İsviçre'ye yaptığımız temel tarım ürünleri ihracatımızın yaklaşık yüzde 80'i İsviçre'nin tavizlerinden yararlanır hâle geliyor. İşlenmiş tarım ürünlerinde ise İsviçre 57 ürün grubunda Türkiye'ye diğer EFTA ülkelerine uyguladığından daha düşük vergi uygulayacak. Böylece bulgur, makarna, bisküvi, şekerleme, çikolata gibi İsviçre'ye ihraç etmekte olduğumuz ve ihraç potansiyelimiz bulunan hemen tüm işlenmiş tarım ürünlerinde gümrük vergisiz veya indirimli gümrük vergisiyle ihracat yapma imkânımız olacak. Anlaşma, gümrük vergilerinin indirilmesinin taraflardan birinin iç üretimine ciddi zarar vermesi hâlinde tarafların gecikmeden istişarelerde bulunmasını da öngörüyor, bu da çok önemli bir husus. Bir çözüm bulununcaya kadar ithalatçı taraf zararın giderilmesi için gereken süre boyunca anlaşmada açıkça belirlenmiş korunma tedbirlerini alabilecek böylece. Bu tedbirler, anlaşmayla getirilen gümrük indirimlerini kısmen veya tamamen askıya almak veya son beş yıldaki ticaret hacmi çerçevesinde kota belirlemek şeklinde olabilecek. Anlaşmayla ülkemiz tarım ürünlerinde karşılıklı sağlanan tarife indirim ve tarife kontenjanları neticesinde oluşturulan ihracat potansiyeli bakımından İsviçre pazarında Akdeniz kuşağındaki tüm rakip ülkelerin de önüne geçiyor. Tabii, anlaşmanın bir getirisi daha var. İsviçre'nin 1923'ten beri Liechtenstein Prensi'yle bir gümrük birliği anlaşması var. Anlaşma Liechtenstein'la tarım ticaretimizi de kapsamış olacak böylece.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Genel Müdürlüğümüz Sayın Hüsni Dilemre, buyurun.

TİCARET BAKANLIĞI ULUSLARARASI ANLAŞMALAR VE AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ HÜSNÜ DİLEMRE – Benim ekleyeceğim çok fazla bir şey yok Sayın Başkanım, eğer bir soru olursa cevaplamaya hazırım.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Çeviköz, buyurun.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Sayın Başkan, çok teşekkür ederim.

Sayın Bakan Yardımcımız, size de çok teşekkür ederim.

İsviçre'yle aramızda imzalanan bu anlaşmayla ilgili olarak içerik bakımından herhangi bir sıkıntımız yok, fevkalade olumlu. Ancak bu anlaşmayla anlaşmanın eklerine ilişkin değişikliklerin Cumhurbaşkanınca doğrudan onaylanmasına dair bir yetki veriliyor, kanun teklifi bu konuda yapılıyor. Şunu vurgulamak isterim: Biz Türkiye Cumhuriyeti olarak kuvvetler ayrılığı ilkesine sadık bir ülkeyiz. Bizim hukuk devleti anlayışımız bunu amirdir. Bu yetki talebi aslında yerleşik teamüllere aykırı. Neden aykırı olduğunu söyleyeyim: Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkisinin yani yasamanın yetkisinin yürütmeye devredilmesi Anayasa'nın 90'ıncı ve 7'nci maddelerine aykırıdır. Dolayısıyla aslında bu konuda bütün Millet Meclisi üyelerimizin buna dikkat etmesi ve buna sahip çıkması gerekir. Örnek de var, 22'nci Yasama Döneminde yine Dışişleri Komisyonumuzun gündemine gelen Filistin Kurtuluş Örgütü, Suriye Arap Cumhuriyeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti'yle imzalanan ticari nitelikli anlaşmaların metinlerinde "Bu anlaşmaların ek ve protokollerinde değişiklik yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir." ibaresinin bulunduğu maddeler yasama yetkisinin devri niteliğinde olduğu ve yine Anayasa'nın 90'ıncı ve 7'nci maddelerine aykırı bulunduğu için Dışişleri Komisyonu tarafından reddedilmiştir. İşte, biz şimdi aynı Komisyonun üyeleriyiz. Dolayısıyla bu duyarlılığı özellikle Sayın Başkanım, hem zatalinize hem diğer Komisyon üyelerimize dolayısıyla Parlamentomuzun, Meclisimizin saygıdeğer vekillerine hatırlatmak istedim.

Biz bu gerekçeyle yani salt hukuk açısından bakarak bu teklife muhalifiz, muhalefet şerhimiz vardır. Bunu kayıtlara geçirmek istedim.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Oruç, buyurun.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Teşekkür ederim Başkan.

Ben de Sayın Çeviköz'e katılıyorum. Bizim de muhalefet şerhimiz tamamen bu çerçevededir içeriğinden bağımsız ve esasen biz bu konuyu daha önceki gündemlerde de defaatle konuştuk. Yani Cumhurbaşkanlığının, daha doğrusu Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin "tek adam rejimi" diye bizim ifade ettiğimiz, tabii burada ısrarla da buna karşı fikir bildiren arkadaşlarımız oluyor. Bu yetki devirleri gerçekten bakanlıkları, komisyonları, her şeyi boşa düşüren ve yetkiyi tek elde toplama konusundaki ısrarın sonucudur. Mesela, 2'nci maddedeki muhalefet şerhimiz de bu çerçevede olacak. O nedenle, bu aslında yapısal bir mesele olan, yeni sistemin bir yapısal meselesi hâline hızla dönüşen bu yetki devrinden bir an önce vazgeçilmeli. Muhatap bu konuda bakanlıklardır, bakanlıktır. O nedenle, bizim de bu maddeyle ilgili muhalefet şerhimiz vardır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Koç, buyurun.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Ben de Sayın Bakan Yardımcısına ve Sayın Genel Müdüre teşekkür ediyorum.

Benimki teknik bir soru içerikle ilgili, merak ettiğim için soruyorum. Yani İsviçre'yle ilgili bir yıllık, mesela son birkaç yılı örnek gösterebilirsiniz, tarım ürünleri bakımından, ham veya işlenmiş tarım ürünleri bakımından ne kadar ihracatımız var? İsviçre'nin özel markalaşmış ürünleri de dâhil tarımda ne kadar ithalatımız var? Bu konuda bir bilgi verebilirseniz sevinirim.

Diğer taraftan bu yetki devri konusunda Parlatmentonun ağırlığı ve kuvvetler ayrılığı ilkesi bakımından bulunduğumuz noktaya saygınlığımızı korumamız açısından getirilen eleştirilere katılıyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, öncelikle Sayın Haluk Koç Hocamın teknik sorusuna cevap vereyim.

Tarım ürünlerinde İsviçre’yle lehimize bir ticaret dengesi var. Geçtiğimiz yıl 116 milyon dolar ihracat yaptık. Buna mukabil 56 milyon dolar ithalat yaptık. Dolayısıyla bizim lehimize yaklaşık 60 milyon dolarlık bir denge söz konusu. Sayın Cumhurbaşkanımızın yetkisine ilişkin eleştiriler ve şerhlere ilişkin tabii geçmişte bazı anlaşmalarla ilgili bu gündeme geldi ama bu esasen Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle ortaya çıkmış bir hak değildir. Son on yılda özellikle serbest ticaret anlaşmalarında bu yetki Bakanlar Kuruluyla beraber şimdi de Cumhurbaşkanımıza verilmiştir. Hem milletlerarası anlaşmanın yürürlüğe girmesine dair 244 sayılı Kanun’da hem de 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin yine 2’nci maddesinde Cumhurbaşkanımıza anlaşmanın mahiyetini değiştirmeyecek, ilave külfetler getirmeyecek konularda kanunlarımız yetki vermektedir. Zaten başka yasalarda değişiklik meydana getirecek, ülkemize ilave maddi külfet getirecek konularda her zaman yüce Meclisimizin takdirine başvurulmaktadır. Bu, Cumhurbaşkanımızın ve daha evvel Bakanlar Kurulunun kullandığı bu yetki esasen anlaşmalardaki küçük, teknik değişikliklerin hayata geçirilmesine dair zaman kazanmaya yönelik, hızlı hareket etmeye yönelik bir yetkidir. Kanunlara aykırı bir durum burada söz konusu değildir.

Bunu özellikle vurgulamak istedim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Bu konu daha önceki bazı uluslararası sözleşmelerle ilgili olarak da gündeme gelmişti. Orada belirtilen bir hususu burada tekrarlamak istiyorum. Anayasa’mızın 90’ıncı maddesinin ikinci paragrafı: “Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, devlet maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir.” Aslında Meclisimize sunulması Meclisimize gösterilen saygıdan kaynaklanmaktadır ve burada eskiden beri Bakanlar Kurulunun onayıyla yürürlüğe giren anlaşmaların yeni Anayasa’yla birlikte ve referandumla ve Meclisimizin onayından geçen Anayasa’yla birlikte Cumhurbaşkanlığına devredilmesi aslında hukuka ve mevcut geleneğe aykırı bir durum göstermemektedir.

Başka söz almak isteyen?

Sayın Güneş, buyurun.

NİYAZİ GÜNEŞ (Karabük) – Sayın Başkanım, zaman zaman tek adamlık Komisyonda gündeme geliyor. Ben Karabük milletvekiliyim. Siyasette de çok eski sayılmam, bu dönem milletvekili oldum. Karabük Meydanı’nda Cumhurbaşkanı adaylarını dinledik; Meral Hanım geldi, Muharrem Bey geldi. Her biri Cumhurbaşkanı olduklarında ülkeyi yöneteceklerini söylediler. Şimdi, Cumhurbaşkanları daha önce nasıl seçiliyordu Türkiye’de, malum. Onlar tek adam olmuyor, sistem değişti şimdi, değişen sistemde halkımız yetki veriyor ve bu yetki kullanılıyor. Şimdi bunu devamlı tekrar etmek, devamlı gündemde tutmak demokrasimiz açısından çok uygun bir davranış değil. Seçimle iş başına gelmek, halkın takdirini kazanmak tek adamlık olamaz. Burada bunu nakarat gibi devamlı gündemde tutmak da neticeyi değiştirmez.

Bunu arz etmek istedim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE İSViÇRE KONFEDERASYONU ARASINDA TARIM ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA VE ANLAŞMANIN EKLERİNE İLİŞKİN DEĞİŞİKLİKLERİN CUMHURBAŞKANINCA DOĞRUDAN ONAYLANMASINA DAİR YETKİ VERİLMESİNE İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) 25 Haziran 2018 tarihinde imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile İsviçre Konfederasyonu Arasında Tarım Anlaşması”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

(2) Birinci fıkrada belirtilen anlaşmanın eklerine ilişkin değişiklikleri doğrudan onaylamaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2373) esas numaralı Kanun Teklifi'nin komisyon raporu hakkında Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, İstanbul Milletvekili Zafer Sırakaya, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş'in özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa 6 Aralık Cuma günü saat 17.00'ye kadar muhalefet şerhlerini Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Gündemin 2'nci maddesine geçiyoruz

2.- Türkiye Cumhuriyeti ile EFTA Devletleri Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanıca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2372) (x**)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Türkiye Cumhuriyeti ile EFTA Devletleri Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanıca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi var.

(2/2372) esas numaralı Kanun Teklifi 28 Ekim 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 19 Kasım 2019 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir.

Sayın Kıran, buyurun.

** (2/2372) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

DIŞIŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, “EFTA” diye bildiğimiz Avrupa Serbest Ticaret Birliği Avusturya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İsviçre ve Birleşik Krallık tarafından 1960 yılında kurulmuştur. Daha sonra 1970 yılında İzlanda, 1991 yılında Liechtenstein EFTA’ya dâhil oldu. Avusturya, Danimarka, Portekiz, İsviçre ve Birleşik Krallık ise Avrupa Birliğine üye olduktan sonra EFTA’dan ayrıldılar. Bugün Norveç, İsviçre, Liechtenstein ve İzlanda’yı kapsayan EFTA 566 milyon avro hacminde bir ticarete ulaştı.

Türkiye EFTA Serbest Ticaret Anlaşması –az önce ifade etmiştim- 1991 yılında Cenevre’de imzalandı ve Nisan 1992’de yürürlüğe girdi. Ülkemizin akdettiği ilk serbest ticaret anlaşması olması dolayısıyla son derece önemli. Özellikle Avrupa Birliğiyle gümrük birliğimizden önce imzalanması da önemli. Anlaşma Dünya Ticaret Örgütünün faaliyete geçmesinden önceki dönemde imzalanmıştı, az önce de vurgulamıştım. Sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergilerinin karşılıklı olarak kaldırılmasını, temel tarım ürünlerinde ise EFTA üyeleriyle ayrı ayrı imzalanacak anlaşmalar yoluyla ülkemize tek taraflı tavizler verilmesini öngörüyordu bu Serbest Ticaret Anlaşması. Tabii, bu Serbest Ticaret Anlaşması’nın o dönemin koşullarında ülkemiz ile EFTA ülkelerinin ticaretine çok önemli yansımaları oldu. 1992’de bu anlaşmayı imzaladığımızda EFTA bölgesiyle ticaret hacmimiz yaklaşık 1 milyar dolardı, 2018’de 6 milyar dolara ulaştı. Dolayısıyla bu Serbest Ticaret Anlaşması’nın son derece önemli faydalarını gördük ama zamanla anlaşmayı hizmet ticareti, fikrî mülkiyet hakları, rekabet kuralları, ticaretin kolaylaştırılması ve sürdürülebilir kalkınma konularını da içerecek şekilde genişletme ihtiyacı hasıl oldu. Dünya Ticaret Örgütünün kurulması da tabii, dünyadaki ticaret kurallarının değişmesi de bunu tetikledi. EFTA ülkeleri anlaşma kapsamında oluşturulan ortak komitenin 29-30 Mayıs 2012 tarihlerinde Ankara’da yapılan 10’uncu dönem toplantısında anlaşmanın güncellenmesi konusunu gündeme taşıdılar. Bu ülkelerin bir süredir dile getirdiği Serbest Ticaret Anlaşması’nın genişletilmesi önerisini şartların ülkemiz açısından olgunlaşması ve özellikle öncü konumda olduğumuz hizmet ticaretinin de müzakere kapsamına dâhil edilmesi sonucunda biz 2013 yılında kabul ettik. Daha sonra 2014’te müzakereler başladı, 6 tur sürdü ve bunun sonucunda yeni Serbest Ticaret Anlaşması metni üzerinde mutabık kaldık ve bu güncellenen Serbest Ticaret Anlaşması Haziran 2018’de İzlanda’da imzalandı Bakanlar Kurulu toplantısı sırasında. EFTA ülkeleriyle sanayi ürünleri ticaretinde gümrük vergileri esasen 1992’de karşılıklı olarak kaldırılmıştı. Temel tarım ürünleri, yine az önce ifade ettiğim gibi ikili tarım anlaşmalarıyla ve protokollerle düzenleniyordu. Yeni Serbest Ticaret Anlaşması’nın belirleyici özelliği hizmet ticareti, fikrî mülkiyet hakları gibi alanları da kapsamı. Gerçek kişilerin hareketliliği, mali hizmetler, haberleşme, kara taşımacılığı, turizm, sağlık hizmetleri ve e-ticareti de içeren hizmet ticaretine ilişkin hususlar anlaşma kapsamına dâhil edildi. Anlaşma hizmet ticareti için en çok gözetilen ulus ilkesini öngörüyor yani ülkemiz tarafından EFTA’ya yapılacak hizmet ihracatına EFTA’nın bu konuda diğer ülkelere uyguladığı en avantajlı muamele yapılacak. EFTA’nın bu konuda tanıdığı en geniş tavizlerden böylece yararlanmış olacağız. Yenilenen anlaşma tarafların fikrî mülkiyet hakları bakımından diğer tarafın vatandaşlarına kendi vatandaşlarından daha olumsuz bir muamele yapmaması kuralını da getiriyor.

Yine anlaşmaya göre taraflar kamu ihaleleri alanına etki edebilecek mevzuatlarını ve uluslararası anlaşmalarını yayınlayacaklar. Ayrıca talebi hâlinde karşı tarafa bu konuda bilgi verecekler. Anlaşmaya göre taraflar rekabeti bozan veya kısıtlayan tedbirler konusunda birbirleriyle istişareler başlatabilir. Bu konuyu Serbest Ticaret Anlaşması’nın uygulanmasını gözetmek amacıyla da oluşturulan Ortak Komitede ele alabilecekler. Çözüm bulunamaması hâlinde ise zarar gören taraf uygun tedbirleri kendi alma yetkisine sahip. Dolayısıyla anlaşma bu durumda anlaşmanın uygulanmasına en az zarar verecek tedbirlerle başvurulması gerektiğini de belirtiyor. Ayrıca anlaşma ikili anlaşmazlıkların halli yani çözümü mekanizmasını da öngörüyor. Buna göre anlaşmazlıkların çözülmesi için önce taraflar arasında

istişarenin gerçekleştirilmesi, çözüme ulaşılamaması hâlinde ise bir tahkim paneli oluşturulmasını düzenliyor. 3 üyeli tahkim panelinde şikâyetçi tarafın ve şikâyet edilen tarafın belirleyecekleri 1'er üye ve üzerinde uzlaşacakları 3'üncü bir üye yer alacak. Şikâyet edilen taraf tahkim panelinin aldığı karara uymayacağını bildirirse her iki taraf için de kabul edilebilir bir tazminat miktarını belirlemek için yeniden istişareler yapacak. Bu açıdan EFTA'yla zaten 1992 tarihli anlaşma çok önemli kazanımlara vesile olmuştu. Bunun güncellenmesiyle daha ilave kazanımlar da elde etmiş olacağız. EFTA ülkeleri bu anlaşmaya verdikleri önemin göstergesi olarak kendi iç onay süreçlerini tamamladılar, Türkiye'nin de onaylamasıyla birlikte önemli kazanımlar elde edeceğimizi düşünüyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Dilemre, buyurun.

TİCARET BAKANLIĞI ULUSLARARASI ANLAŞMALAR VE AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ HÜSNÜ DİLEMRE – Çok teşekkür ederim efendim.

Birkaç hususa ben de değinmek istiyorum.

Sayın Başkanım, yeni anlaşmayla mal ticareti, menşe kuralları ve genel ve kurumsal hususlara ilişkin hükümler güncellenmiş durumda. Ticari korunma araçlarında iş birliği, danışma mekanizmalarının tesis edilmesi, e-ticaret ve ticaretin kolaylaştırılmasıyla ilgili hükümler ele alınmıştır. İsviçre'yle bunlardan ayrı olarak ikili düzeyde İşlenmiş Tarım Ürünleri Tavizlerini Düzenleyen Protokol ülkemiz lehine güncellenmiş. Biraz sonra onu arz edeceğim. Ayrıca temel tarım ürünlerine ilişkin Genişletilmiş Tarım Anlaşması imzalanmıştır. Biraz önce Temel Tarım Ürünlerine İlişkin Anlaşma'yı takdirlerinizle siz de uygun gördünüz. Bu anlaşmada şimdi önemli konulardan bir tanesi de işlenmiş tarım ürünlerindeki Türkiye lehine olan tavizler konusu. Ayrıca fikri mülkiyet alanında yeniliklerin karşılıklı korunması ve sürekliliği açısından EFTA ülkeleriyle aramızda güçlü bir sistem bu anlaşmayla tesis edilerek Serbest Ticaret Anlaşmamızla teknoloji transferini kolaylaştırmaya yönelik iş birliği hükümlerine yer verilmiştir. Böylece gerek EFTA ülkeleri gerekse ülkemiz inşaat, mühendislik, mimarlık, toptan ve perakende satış, dağıtım hizmetleri, film hizmetleri gibi alanlarda Dünya Ticaret Örgütü taahhütlerinin ötesine geçen yükümlülükler üstlenmiştir.

Revize Serbest Ticaret Anlaşması'yla tüm dünyada kabul gören yeni nesil STA anlayışıyla paralel şekilde ülkemizin çıkarları ve günümüz ihtiyaçları gözetilerek ticaretin birçok disiplininde öngörülebilirlik ve hukuki altyapı tesisi sağlanmıştır. İki örnek vermek istiyorum. İlk olarak, ülkemizin hizmet ticaretine ilişkin kural ve taahhütlerinde boyutları itibarıyla kapsamlı olarak hizmet sunucuları ve yatırımcılar için daha öngörülebilir bir ticaret ortamı elde edilecektir. Nitekim EFTA STA'sı ülkemiz açısından en kapsamlı hizmet ticaretine ilişkin karşılıklı hükümleri ve taahhütleri içeren bir STA'dır. Bu anlaşmayla elde edeceğimiz ikinci kazanım, Avrupa Birliği ile ülkemiz arasındaki gümrük birliğinin güncellenmesi çalışmalarında inşallah yakın bir zamanda yeniden yoğunlaştığı bir durumda gerek imzalayan ülkeler nedeniyle gerekse de Avrupa standartlarına uygunluğu ve oldukça kapsamlı içeriğiyle söz konusu süreci kolaylaştıracağına inandığımız bir anlaşma ve ülkemizin müzakere ettiği diğer STA'lar bakımından da bir referans anlaşma işlevi görecektir. Bunların yanı sıra gümrük işlemlerinin basitleştirilmesini sağlayan ticaretin kolaylaştırılmasına ilişkin ek de anlaşmanın bir parçası hâline gelmiştir.

Yeni STA'yla ilgili iki örnek vermek istiyorum. Güvenlik şartlarını karşılayan hizmet sunularımıza çoklu giriş vizesi basılması garanti altına alınmıştır. Oysa söz konusu kazanımdan önce keyfi uygulamalar nedeniyle şartları haiz iş adamlarımız ve profesyonel sürücüler için tek girişli ve kısa süreli vize verilmesi uygulamaları olmuş ve vatandaşlarımız mağduriyet yaşamıştır. Yine bazı durumlarda ilgisiz ya da orantısız belge ve vize ücreti talepleri nedeniyle sorunlar yaşanabilmekte,

söz konusu STA'yla ise bu durum ortadan kaldırılmıştır. İlaveten kara yolları ve lojistik alanındaki önemli sorunlardan biri olarak kotalar ve geçiş ücretleri yeni STA'yla kaldırılmıştır. İkinci örnek olarak da, İsviçre'yle Türkiye'nin birbirlerine Avrupa Birliğiyle eşit muamele taahhüt ettiği işlenmiş tarım ürünleri ticaretine ilişkin İsviçre'nin AB'ye uyguladığı tavizli vergi oranlarının hesaplanmasında Avrupa Birliği, iç piyasası fiyat düzeylerini esas alırken, ülkemiz, menşeli işlenmiş tarım ürünlerine karşı uluslararası piyasalardaki fiyat düzeylerini esas almıştır. Dolayısıyla AB'ye uygulanandan daha yüksek vergilerle karşılaşmaktaydık. Bu durum yenilenen hükümler marifetiyle sabitlenmiş, birçok üründe de AB muamelesinden daha iyi muamele elde edilmiştir. Dolayısıyla yenilenmiş EFTA STA'sında Norveç ve İzlanda'yla daha önce olduğu gibi tarafların işlenmiş tarım ürünlerinde Avrupa Birliğine verdikleri tavizleri birbirlerine yansıtılmalarına dayalı sistem korunurken İsviçre'yle bu hususta ikili bir işlenmiş tarım ürünleri müzakeresi yürütülerek yenilenme sağlanmıştır. Bu çerçevede tavizler ikili olarak sabitlenmiş, taraflar ticarete denge yaratılması amacıyla bazı ürünlerde birbirlerine Avrupa Birliğine tanıdıklarından daha ileri tavizler vermişler, İsviçre'ye toplamda 33 adet üründe yüzde 15 ilave gümrük vergisi indirimi biz sağladık, karşılığında İsviçre 12'li bazlı 237 tarife satırında Türkiye'ye karşı Avrupa Birliğiyle aynı veya daha düşük vergi uygulamayı kabul etmiştir. Geline nokta, İsviçre'ye işlenmiş tarım ürünü ihracatımızın tamamına yakınında iyileştirme yapılmıştır. Bunlara örnek olarak şekerleme, bisküviler, yoğurtlar, sürülebilir margarin, hamurlar, birçok ürün var, toplam 57 adet üründür ve anlaşmanın yürürlüğe girişiyle birlikte İsviçre'ye ilave tavizlerden yararlanarak ihraç edilebileceklerdir.

Arz ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Sayın Çeviköz, buyurun.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Sayın Başkan, çok teşekkür ederim.

Biz biraz evvelki gerekçeyle bu anlaşmaya da şerh koyacağız, onu belirtmek istedim.

Ancak bir sorum var: Bu değişiklikler çerçevesinde, acaba ithalat ve ihracat kotalarını da Cumhurbaşkanının değiştirme imkânı oluyor mu, bunu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Oruç, buyurun.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Teşekkür ederim Başkan.

Yine, az önceki konuşmamda ifade ettim, aynı gerekçeyle yine bizim de şerhimiz olacak bu maddeye.

Yani, Sayın Başkan, sizin işte “Genel Kurulun ruh hâli ya da başka komisyonlardaki gerilimli tartışmalar bu Komisyona yansımın.” diye bir ısrarınız var, bir çabanız var gerçekten bu konuda fakat o kadar iç içe geçmiş ki her şey, ister istemez yansıyor. Mesela, ben geçen toplantıda yaşadıklarımızı ilk kez elbette bu Komisyonunda yaşıyorum bu dönemde. Şimdi demokrasi açısından uygun değil “ikide bir bu nakaratı tekrarlama” yaklaşımı, doğru bir yaklaşım değil. Yani “Bu değişmez.” yaklaşımı da doğru değil. Muhalefetin elbette görevi doğru bulmadığımı, seçilmiş olduğu halkı temsilen olduğu her yerde ifade etmektir ve doğrudan maddenin yetki devri içermesi bağlamında elbette eleştirimiz bu yönde var ve bunu ifade edeceğiz. Bu tarzda, bizim yaptığımız eleştirilere sürekli iktidar partisinden, doğru, bazen nezaket çerçevesi içinde ama geçen toplantıdaki gibi de gerçekten nezaket sınırlarını fazlaca zorlayan sertlikte bir yaklaşımı doğru bulmuyoruz. Siyaset canlı bir organizmadır, bu nakarat ne zaman değişir, ne zaman değişmez bunu süreç gösterir fakat bizim her muhalefet şerhimize böylesi bir savunu gelişirse ister istemez buradaki, bu Komisyonadaki tartışmalar da sizin de istemediğiniz şeye evriliyor, evrilir de. O nedenle, muhalefetin doğallığında, komisyonunda muhalefet yapacağını, bunun da bizim de vazifemiz, görevimiz olduğunu ben bir kez daha belirtmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Bu arada, Sayın Başkan, ben aslında Libya gündeminde dile getirmeyi düşünüyordum fakat atlamışım. Daha önce de yine Komisyonunda dile getirmiştım, Antakya Samandağ'dan 2 işçi vardı Libya'da çalışan ve 10 Nisandan beri Hafta güçleri tarafından tutuklanmış durumdadır. Onunla ilgili sorumuza yazılı bir yanıt geldi ama bir cümleyle bir yanıt geldi. Bu konuyla ilgili aslında iki şeyi söylemek istiyorum: Bir gelişme var mıdır ya da bir şey yapma ihtimalimiz var mıdır bu insanları oradaki tutsaklıktan kurtarmak için. İnanın bu konuyla ilgili aileler sürekli bizleri arıyor. Ben bunu da tekrar sizlerle hem paylaşmak hem de sormak istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Ben de teşekkür ederim.

Öncelikle, hiçbir Komisyon üyemizin konuşmasını kısıtlamak niyetinde olmadığını biliyorsunuz, sekiz senedir burada aynı şekilde devam ediyoruz ama bu Komisyonun bir insicamı var ve mümkün olduğu kadar birbirimize saygı içinde, ülkemizi düşünerek, konuşmalarımızdaki kelimeleri seçerek yürütüyoruz. Geçen haftaki gibi bir olayı tekrar yaşamayacağımızdan eminim. En azından gelecek toplantılarda ben de biraz daha fazla kısıtlayıcı olacağım bu konuda, herkes için bunu ifade ediyorum ama hiçbir zaman da bu konuşma hakkını kısıtlama anlamına gelmeyecek.

Sayın Çamlı...

AHMET HAMDİ ÇAMLİ (İstanbul) – Geçen haftaya bir atıf yapıldı da...

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Yok, onu geçelim, şimdi tekrar o şeye girmeyelim. Ben anlıyorum ne demek istediğinizi ama ben Başkan olarak...

AHMET HAMDİ ÇAMLİ (İstanbul) – Yani o zaman herkes üzerine düşen görevi yapacak, kalkıp burada bu milletin vekili, bu milletin meşru zeminlerinde görev yapan insanlar memleketini, devletini “işgalci” olarak tanımlamayacak, “Katilsiniz.” demeyecek. Herkes ayağını denk alacak kardeşim, bu kadar basit yani.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Peki.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın, Cumhurbaşkanlığında göreve başlayan Komisyonun Yasama Uzmanı Gamze Çelik'e Komisyona sağladığı katkılardan dolayı teşekkür ettiğine, Komisyonunda yeni görev alan Yasama Uzmanı Zeynep Gamze Sıtkı'ya da hayırlı olsun dediğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teklifin maddelerini okutmadan önce bir hususu atlamıştım, onu belirtmek istiyorum. Komisyonumuzda görevli hukukçu Gamze Çelik Cumhurbaşkanlığında görev almak üzere aramızdan ayrıldı. Kendisinin yerine yine başka bir hukukçu Zeynep Gamze Sıtkı göreve başladı. Hem Gamze Çelik'e sekiz senedir Komisyonumuza sağladığı katkılardan dolayı teşekkür ediyorum. Cumhurbaşkanlığında çalışıyor olması bizim Komisyonumuzla olan bağımlı devam ettireceği için de çalışmalarımızda kolaylık sağlayacaktır.

İkinci Gamze Hanım, Zeynep Gamze Hanım ODTÜ mezunu; Boston Üniversitesi, Georgetown Üniversitesi ve TODAİE’de çalışmaları var, Meclisimizde de on senedir görev alıyor. AB Uyum Komisyonunda, İnsan Hakları Komisyonunda ve Kanunlar ve Kararlar Başkanlığında görev aldı. Komisyonumuzun bir görevlisi olduğu için hepinize bunu belirtmek istedim. Hayırlı olsun, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

YASAMA UZMANI ZEYNEP GAMZE SITKI – Teşekkür ederim.

V.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A)KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

2.-Türkiye Cumhuriyeti ile EFTA Devletleri Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2372) (Devam)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunduk.

Teklifin maddelerini okutuyorum.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Çok özür dilerim ama...

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Kısıtlamaya başladığınızdan mı?

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Hayır, kısıtlamaya başlamadım da siz rezerv koyacağınızı geçen...

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Hayır, soru vardı da, cevap verecekler mi?

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Peki, o zaman geriye dönelim, muhalefeti kırmak gibi bir şeyimiz yok.

Sayın Kıran, maddelere geçilmesinden önceki bölüme geri dönüyorum. Sayın Çeviköz’ün sorusuna ve Sayın Oruç’un Libya’daki işçilerimizle ilgili sorusuna cevap vererseniz sonra tekrar devam edelim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Sayın Çeviköz’ün Cumhurbaşkanının yetkisinin kota belirlemeye izin verip vermediğine yönelik bir sorusu olmuştu. Taraflar arasında karşılıklı bir irade oluşursa tabii ki Cumhurbaşkanımızın bu tarifeler ve kotalar üzerinde belirleyici yetkisi olacaktır anlaşmanın çizdiği çerçevede, onu cevaplamak isterim.

Sayın Hatimoğulları Oruç’un Libya’daki 2 vatandaşımıza dair... Tabii, bu uzun süredir gündemde olan bir konu, bizim de her an yakından takip ettiğimiz bir konu, dramatik bir konu ama şunu özellikle belirtmek isterim ki 2 vatandaşımızın da sağlığının iyi olduğunu biliyoruz, alileriyle biz de irtibattayız. Bir an evvel özgürlüklerine kavuşmaları için de her türlü çabayı gösteriyoruz gerek Ulusal Mutabakat Hükümetiyle gerek o bölgedeki ilgili sivil toplum kuruluşlarımız üzerinden kendileriyle... Kendilerinin sağlık durumlarının iyi olduğunu bilmek tabii ki bize ümit veriyor ama bu anlamda bir an evvel serbest bırakılıp ülkelerine dönmeleri için de, dönene kadar da biz çabalarımızı devam ettireceğiz. Bu aşamada sadece bunu paylaşabilirim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylamıştık. Şimdi izin veriyorsanız teklifin maddelerini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE EFTA DEVLETLERİ ARASINDA SERBEST TİCARET ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA VE ANLAŞMANIN EKLERİNE İLİŞKİN DEĞİŞİKLİKLERİN CUMHURBAŞKANINCA DOĞRUDAN ONAYLANMASINA DAİR YETKİ VERİLMESİNE İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) 25 Haziran 2018 tarihinde imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile EFTA Devletleri Arasında Serbest Ticaret Anlaşması”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

(2) Birinci fıkrada belirtilen Anlaşmanın eklerine ilişkin değişiklikleri doğrudan onaylamaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2’nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3’üncü maddeyi okutuyorum:

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2372) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey, İstanbul Milletvekili Zafer Sırakaya, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan’ın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu

Başkanı

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz şayet varsa, 6 Aralık Cuma günü saat 17.00’ye kadar Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Gündemin 3’üncü maddesine geçiyoruz.

3- *Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Güney Sudan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1536) (***)*

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Güney Sudan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi.

(2/1536) esas numaralı Kanun Teklifi, 4 Ocak 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. 14 Ocak 2019 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir. 26’ncı Yasama Döneminde de Komisyonumuza havale edilen anlaşma dönemin sona ermesi sebebiyle görüşülemeyerek kadük olmuştur.

*** (2/1536) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Afrika’yla ilişkilerimiz bildiğiniz gibi karşılıklı hedefler ve ortaklık temelinde ilerliyor. Esasen Komisyonumuzun her gündeminde Afrika ülkeleriyle bir veya birden çok anlaşmayı müzakere etmemiz de bu yoğun iş birliği gündemimizin bir parçası olarak görülebilir. 2008 yılında Afrika Birliği ülkemizi stratejik ortak olarak ilan etmişti. Bizim de Afrika’ya açılım stratejimiz Afrika ortaklık politikasına dönüşmüştü. Önümüzdeki yıl Afrika zirvesine ev sahipliği yapacağız. Bu anlamdaki hazırlıklarımız devam ediyor. Afrika ortaklık politikamızla kıtada barış ve istikrarın tesisine katkıda bulunmayı, Afrika ülkelerinin siyasi, ekonomik ve sosyal kalkınmalarına yardımcı olmayı amaçlıyoruz. Bu anlamda hem Afrika ülkelerinde temsilcilikler açmayı hem ikili düzeyde ilişkilerimizi geliştirmeyi hem de her düzeyde ziyaret ve temasları sıklaştırmayı ve ilişkilerimizin hukuki altyapısını güçlendirmeyi önemsiyoruz. Bildiğiniz gibi her fırsatta ifade ediyoruz, 2002’de 12 büyükelçiliğimiz vardı, bugün 42 büyükelçiliğimiz faaliyet gösteriyor Afrika’da. Bunu yakın dönemde 49’a çıkarmayı hedefliyoruz. Afrika ülkelerinin de yine 10 olan Türkiye’deki büyükelçilik sayısı 36’ya yükseldi. Ticaretimizde de bunun çok ciddi katkılarını görüyoruz. 3,5 milyar dolarlardan 25 milyar dolarlar seviyesine çıktı Afrika Kıtası’yla ticaret hacmimiz.

Tabii Güney Sudan da bu politikanın içerisinde önemli bir ülke. Yıllarca süren çatışmaların ardından Eylül 2018’de sağlanan ateşkes ve 12 Kasım 2019’da kurulması planlanan ancak taraflar arasındaki anlaşmazlık sebebiyle yüz gün ertelenen Geçiş Hükümetinin hayata geçirilmesi süreci başta olmak üzere Güney Sudan’daki gelişmeleri yakından takip ediyoruz. Bugün dahi Güney Sudan’ın başkenti Juba’da tüm konsolosluk ve diğer fonksiyonlarıyla faaliyet gösteren tek Avrupa ülkesi büyükelçiliği Türkiye’ye ait yani Avrupa ülkeleri içerisinde büyükelçiliği olan tek ülke Türkiye. 2011 yılında bağımsızlığımı ilan eden Güney Sudan’da büyükelçiliğimiz ile TİKA, Kızılay ve Türkiye Maarif Vakfımız çalışanları, ayrıca Birleşmiş Milletler Güney Sudan misyonunda görevli personelimiz ve iş adamlarımız dâhil olmak üzere yaklaşık 50 vatandaşımız bulunuyor. Ticari iş birliğimize az önce vurgu yapmıştım. Bu kapsamda esasen Afrika’yla ortaklık politikamızın zeminini teşkil eden bir başka politika daha vardı 2003 yılında hayata geçirdiğimiz, Afrika Ülkeleriyle Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi. Bu kapsamda ilişkilerimizin yasal çerçevesini de güçlendirmeyi hedefliyoruz. Güney Sudan’la ticaret hacmimiz oldukça düşük seviyelerdeydi. 1.000 dolarlı rakamlarla bahsediyorduk, şu anda 2,5-3 milyon dolarlar seviyesine geldi. Güney Sudan’a şeker, tahıllar, ilaç, çimento, palm yağı, otomobil yedek parça, inşaat malzemesi ihraç ediyoruz. Güney Sudan’dan da yine ham petrol, işlenmemiş altın, yağlı tohumlar, odun kömürü, canlı hayvan ve balık ithal ediyoruz. Bu anlaşmayla birlikte, tabii, Ticari ve Ekonomik İş Birliği Anlaşması’nın yürürlüğe girmesini müteakip bu ticaret hacmimizin daha farklı bir boyut kazanacağını ümit ediyoruz. 2017 tarihinde imzalanmıştı anlaşma. Tabii hem ticari ve ekonomik ilişkilerimizin teşvikini ve bu anlamda bir kurumsal mekanizmanın da ihdas edilmesini öngörüyor. Karma Ekonomik Komisyonu dediğimiz Türkiye-Güney Sudan Karma Ekonomik Komisyonu bu anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle ihdas edilmiş olacak. Karma ekonomik komisyonların faydasını her ülkeyle görüyoruz. Bu mekanizma ihdas edildikten sonra gerçekleştirilen temas trafiği hız kazanacak. Bu temaslarla birlikte inşallah iş insanlarımız çok daha yakın bir iş birliği içerisinde kurumsal bir çerçevede girmiş olacak. Şu anda Güney Sudan’da 3 firmamız var. Hem bu firmaların sayısı artacak hem Güney Sudan’la karşılıklı ticaretimiz artacak. Bu anlamda bu anlaşmanın yürürlüğe girmesini bir an evvel önemsiyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Dilemre, buyurun.

TİCARET BAKANLIĞI ULUSLARARASI ANLAŞMALAR VE AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ HÜSNÜ DİLEMRE – Çok teşekkür ederim efendim.

Çok kısa olarak, 2016 yılında Güney Sudan’la ticaretimiz sadece 197 bin dolar seviyesindeydi ve bunun tamamı bizim ihracatımızdı. 2018 yılına gelindiğinde Güney Sudan’la ticaretimiz 2,8 milyon dolara yükseldi. Bunun 2,7 milyon doları Türkiye’nin ihracatı; ithalatımız ise sadece 150 bin dolar seviyesinde kaldı. Biraz önce Sayın Bakan Yardımcımız ihracatımızda esaslı olan ürünleri sundular. Bu anlaşmayla iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinin yanı sıra tarım, hayvancılık, sağlık, enerji, mineral kaynaklar, balıkçılık, karşılıklı yatırımlar, bilim ve teknoloji alanlarındaki iş birliğinin derinleştirilmesi de amaçlanmaktadır. Malumları olduğu üzere Karma Ekonomik Komisyon toplantıları bakanlar düzeyinde gerçekleştirilmektedir ve karşılıklı ticari ve ekonomik münasebetlerin teşkil edilmesi bu anlaşmalar kapsamında yerine getirilmektedir. Bu anlaşmayla da Güney Sudan’la bakanlar düzeyinde düzenli bir istişare mekanizması kurulmaktadır.

Arz ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ediyorum.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE GÜNEY SUDAN CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA TİCARET VE EKONOMİK İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASININ
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 26 Nisan 2017 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Güney Sudan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2’nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3’üncü maddeyi okutuyorum:

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü redaksiyon yetkisiyle birlikte oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1536) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon raporu hakkında İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş'in özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu

Başkanı

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz şayet varsa 6 Aralık Cuma günü saat 17.00'ye kadar Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

4.-Türkiye Cumhuriyeti ve Sudan Cumhuriyeti Arasında Ticaret ve Ekonomik Ortaklık Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2278) (****)

BAŞKAN VOLKAN BOZKUR – Gündemin bir sonraki maddesi, Türkiye Cumhuriyeti ve Sudan Cumhuriyeti Arasında Ticaret ve Ekonomik Ortaklık Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi.

(2/2278) esas numaralı Kanun Teklifi 4 Ekim 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. 18 Ekim 2019 tarihinde ise Komisyonumuza havale edilmiştir.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Sudan'la Osmanlı'ya uzanan çok köklü bir tarih ve kültürel iş birliğimiz var. Öte yandan diplomatik ilişkilerimizi 1957 yılında tesis etmiştik. Ülkemiz içinden geçtiği bu zor günlerde Sudan'daki ekonomik kalkınmayı, sosyal barışı, siyasi uzlaşmayı ve istikrarı destekliyor ve bunu her alanda gösteriyor. 2017'de Sayın Cumhurbaşkanımızın bu ülkeyi ziyareti çerçevesinde ilişkilerimiz stratejik ortaklık düzeyine taşınıp Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyini ihdas etmiştik. Bu kapsamdaki çalışmalarımız da devam ediyor. Sayın Bakanımız 16-17 Ağustos 2019 tarihinde Anayasal Bildiri imza törenine katılmak üzere Sudan'a gitmişti.

Yine Birleşmiş Milletler Genel kurulu kapsamında Sayın Cumhurbaşkanımız Sudan Başbakanı Abdullah Hamduk'u kabul etmişti. Sayın Bakanımız da yine Sudan Dışişleri Bakanıyla, muhabatıyla görüştü ve Sudan konulu üst düzeyde etkinliği de katıldı. Dolayısıyla Sudan'ı her platformda desteklemeye ve yakın iş birliğimizi güçlendirmeye devam ediyoruz. Bu anlamda üst düzey ikili ticaretimizi geliştirme konusundaki ortak irademizi de daha ileriye taşımak istiyoruz. Yine Sudan Dışişleri Bakanının önümüzdeki günlerde, 24 Aralıkta ülkemize ziyareti öngörülüyor. Bu kapsamda Sudan'daki yeni yönetimle ikili ilişkilerimiz için yol haritası oluşturmayı hedefliyoruz.

İkili ticaretimiz kapsamında, ikili iş birliği alanlarımız kapsamında TİKA'nın çok önemli bir yeri var. bu kapsamda Sudan genelinde ve başta Darfur olmak üzere çok sayıda eyalette sağlıktan tarıma kadar TİKA'mız Sudan halkının ihtiyaçlarına cevap vermek üzere önemli iş birliği ve kalkınma projeleri yürütüyor. Ayrıca yine Sudan'da Osmanlı'dan kalma eserlere yönelik restorasyon çalışmaları

****

(2/2278) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

da yürütüyor TİKA'mız. Bunlardan biri olan Darfur'daki Sultan Ali Dinar Sarayı'nın restorasyonu tamamlanmak üzere. Türkiye bursları kapsamında 92'den bugüne kadar Sudan'da 654 öğrenciye burs tahsis ettik. Türkiye Maarif Vakfımız Temmuz 2017'den beri, Hartum'da anaokulu, ilköğretim okulları ve liseleri ile Nyala'da 1 lise olmak üzere toplam 6 okulla faaliyet gösteriyor.

Tabii, bütün bu kalkınma ve iş birliği projelerinin önemli bir boyutu ticari iş birliğimiz. Şu an firmalarımız Sudan'da 70'e yakın proje üstlendiler. Ülkemizde de Sudan sermayeli 100 firma faaliyet gösteriyor. Sudan'da hâlihazırda yaklaşık 350 milyon dolar değerinde yatırımımız bulunuyor. Öte yandan, Ziraat Katılım Bankamızın Hartum Şubesinin açılışına ilişkin süreç de tamamlanmak üzere. Ticaret hacmimiz 2002'de yaklaşık 72 milyon dolardı, geçtiğimiz yıl 435 milyon dolar düzeyine ulaştı. Tabii bunu yeterli bulmuyoruz. Sudan'a gıda maddeleri, sanayi malları, makine ve teçhizat, tekstil ürünleri, buğday, rafineri ve ulaşım araç gereçleri, ilaç ve kimyasal ürünler ihraç ediyoruz. Sudan'dan da yine, altın, petrol ve petrol ürünleri, pamuk, susam, Arap zamkı, şeker ve yer fıstığı ithal ediyoruz.

Bugün ele aldığımız ticaret ve ekonomik ortaklık anlaşması, öngördüğü serbest ticaret alanıyla Sudan'la ikili ekonomik ve ticari ilişkilerimizin gelişmesine katkı sağlayacak ve Sayın Cumhurbaşkanımızın 2017'deki ziyareti sırasında ortaya konulan 10 milyar dolarlık ticaret hacmine ulaşma hedefi doğrultusunda önemli bir katkı sağlayacak. Anlaşma, sanayi ürünleri ticaretinde uygulanan gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları ve eş etkili vergi ve önlemlerin kaldırılması başta olmak üzere, tarım ürünlerinde taviz değişimi, ticarete teknik engeller, sağlık ve bitki sağlığı önlemleri, dâhilî vergilendirme, damping, koruma önlemleri, ödemeler, menşe kuralları, hizmet ticareti, telekomünikasyon ve mali hizmetler konularında düzenlemeler içeriyor.

Tabii, Avrupa Birliği'nin Afrika, Karayip ve Pasifik ülkeleriyle imzaladığı Cotonou Anlaşması, Sudan dâhil 48 Sahra altı Afrika ülkesini kapsıyor. Bu anlamda anlaşmanın da önemli bir etkisi olacak. Yine, Sudan'ın, 21 Sahra Altı Afrika ülkesinin oluşturduğu Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı üyesi olduğunu da burada özellikle vurgulamak lazım. Bu nedenle anlaşma Sudan'la ikili ticaretimizin gelişmesinin yanı sıra ticari bakımdan tüm Afrika'yla ilişkilerimizin de gelişmesine önemli bir katkı sağlayacak. Ayrıca firmalarımızı Sudan pazarında 3'üncü ülkelere karşı avantajlı hâle getirecek ve Sudan'ın Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı üyeliği firmalarımızın diğer pazarlara erişimini de kolaylaştıracak.

Anlaşmanın Sudan tarafındaki onay süreci devam ediyor. Anlaşma onay işlemleri için Bakanlar Kuruluna sunuldu ancak geçiş dönemi Parlamentosu henüz kurulmadığı için, anlaşma Bakanlar Kurulu tarafından mı yoksa Parlamento tarafından mı onaylanacak buna ilişkin değerlendirmeler sürüyor ama biz bunu bir an evvel onaylayıp Sudan'la ilişkilerimizdeki gerçek potansiyeli değerlendirmek adına önemli bir kazanım elde etmek istiyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Sayın Dilemre, buyurun.

TİCARET BAKANLIĞI ULUSLARARASI ANLAŞMALAR VE AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ HÜSNÜ DİLEMRE – Teşekkür ediyorum efendim.

Efendim, buradaki önemli konulardan bir tanesi de Sudan ile Avrupa Birliği arasında da zaten bir serbest ticaret anlaşmasının imzalanmış bulunması. Şöyle ki: AB, Sudan'ın da bulunduğu Doğu ve Güney Afrika (ESA) devletleriyle bir serbest ticaret anlaşması imzaladı. Hâlihazırda ESA'nın 11 üyesi var; 6'sı söz konusu anlaşmayı imzaladı, 4'ü yürürlüğe koydu. Mevcut aşamada Sudan bu anlaşmayı

henüz imzalamamış olmakla birlikte bütün bu ESA ülkelerini kapsayan COMESA ticaret alanına dâhil ki Avrupa Birliğinin de COMESA'yla serbest ticaret alanı var. Dolayısıyla biz hem geri kalmayalım diye hem de Avrupa Birliği mükellefiyetlerimiz nedeniyle Sudan'la bu anlaşmayı imzaladık.

Bu çerçevede anlaşmayla karşılıklı pazar açılımlarının sağlanmasını teminen ülkemiz, Sudan'dan ithal edeceği tarım ürünlerinde, gümrük vergisine tabi 802 üründe gümrük vergilerini kaldırmayı taahhüt etmiştir. Bu ürünler Sudan'dan tarım ürünleri ithalatımızın yüzde 8'ine -3,5 milyon dolara denk gelmektedir. 35 adet üründe ise gümrük vergilerinde yüzde 50 oranında indirim taahhüt ettik. Bunlarda Sudan'dan ithalatımız bulunmamaktadır.

Buna karşılık olarak Sudan tarafı, ticarete konu olan hem sanayi hem tarım ürünlerinin yüzde 87'sinde taviz vermiştir. Söz konusu ürünler Sudan'a ihracatımızın yüzde 55'ine, yaklaşık 103 milyon ABD dolarına tekabül etmektedir. Sudan mevcut gümrük vergilerini 6 farklı ürün listesi kapsamında kademeli olarak 2028 yılına kadar kaldıracaktır.

Türkiye-Sudan ikili ticareti 2018 yılında 434 milyon ABD doları seviyesinde gerçekleşirken ticaret hacminin 360 milyon dolarlık kısmı yani yüzde 83'ü Türkiye'nin Sudan'a ihracatından müteşekkildir. Ayrıca Sudan'da Türk müteahhitlerince bugüne kadar 2,7 milyar dolar tutarında 81 adet proje üstlenilmiştir ve ülkemiz yatırımlarının piyasa değeri yaklaşık 314 milyon ABD doları seviyesine ulaşmıştır.

Bu anlaşma yürürlüğe girdikten sonra taraflar arasındaki ticarete yeni gümrük vergisi konulmayacaktır. Ayrıca Sudan'ın gümrük vergilerinde Avrupa Birliğine yapacağı daha elverişli bir muameleye otomatik olarak Türkiye de teşmil edilecektir. Türkiye de gümrük vergilerinde herhangi bir ESA ülkesine uygulayacağı daha elverişli bir muameleyi Sudan'a da aynen yansıtacaktır.

Arz ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Çeviköz, buyurun.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan Yardımcısına ve Sayın Genel Müdüre de çok çok teşekkür ediyoruz açıklamaları için.

Tabii, hukuki bakımdan aynı şerhimiz var yine Cumhurbaşkanlığına yetki verilmesi açısından ancak içerik olarak da dikkati çeken bir husus var bu anlaşmada. Elbette Sudan'ın Türkiye için tarihî öneminin ve bu önemin sürdürülmesi gerektiğinin farkındayız. Sudan, gelişmişlik düzeyi açısından pek öyle üst düzeylerde olan bir ülke değil. Onun için, kalkınmasına destek olmak açısından da böyle bir anlaşmanın imzalanması önemli. Özellikle de ESA ve COMESA'yla ilişkilerimize bir kapı açması bakımından da çok nitelikli bir anlaşma olduğunu düşünüyoruz.

Ancak anlaşmanın eklerine baktığımızda “Ek 1.2.b” diye bir ek var, Türkiye'nin tarım ürünlerinde kota bazlı tavizlerini içeriyor bu belge ve yüzde 100 kota içi tarife indirimi uygulanarak Sudan'dan ithal edilecek ürünlerin hangileri olduğunu ve ne kadar miktarda ithal edileceklerini açıklıyor. Bunlar ilginç; 50 bin büyükbaş, 2 bin küçükbaş hayvan, 8 bin ton et, 2 bin ton tereyağı, 2 milyon yumurta, 500 ton bal, 5 bin ton patates, 5 bin ton domates, bin ton sarımsak –Taşköprü için özellikle üzülüyorum- 2 bin ton üzüm, her biri 5 biner ton olmak üzere buğday, arpa, yulaf, mısır ve 2 bin ton buğday unu bu listenin içinde bulunuyor.

Sayın Başkan, bu rakamları neden veriyorum size? İyi bir çalışma yaptık.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Biz de Sudan'a ziyaret yaptık da onun için...

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Ben oraya gelememişim de onun için üzülüyorum, keşke bu gelişmeleri yerinde de gözlemleyebilseydim ve hele sarımsağın tadına da bakabilseydim; o yüzden “Taşköprü için üzüntü duyuyorum.” dedim.

Efendim, bu ürünlerin tamamı Türkiye’de üretiliyor ve bu ürünlerin tamamının Türkiye’de üretilmesi ve yetiştirilmesi göz önüne alınırsa Sudan’dan yapılacak bu ithalatın bu şekilde düzenlenmesi Türkiye’deki üreticiyi olumsuz şekilde etkiliyor; benim vurgulamak istediğim husus bu. Yani iç piyasamızın ve üreticilerimizin aleyhine olan bir durumu bu anlaşmayla aslında tescil ediyoruz. Tarım ve hayvancılık sektöründeki sorunlarımız malum, üreticilerimizi korumayı esas alan bazı kapsamlı politikalar geliştirmek ve bu sorunları bu şekilde aşmak yerine et ithal ederek fiyatları düzenlemeye çalışmak zannediyorum Türkiye için çok olumsuz bir tablo oluşturuyor.

Türkiye’nin bu şekilde düzenlenen anlaşmalar yoluyla giderek ithalata daha bağımlı bir ülke hâline gelmesine onay vermek istemiyoruz. Eskiden Türkiye kendi kendine yeten ve kendi üretimiyle kendi kendini doyurabilen dünyanın sayılı ülkelerinden biriydi ancak iktidarın yanlış tarım ve hayvancılık politikaları nedeniyle hem tarım sektörünün hem hayvancılık sektörünün çok ciddi darbe ve yara aldığı görüyoruz. Özellikle de işsizliğin giderek arttığı bir dönemde ülkemizde üreticilerimizin haklarını korumanın bizim vazifemiz olduğunu düşünüyoruz. Bu düşüncelerden hareket ederek şerhimiz vardır, bunu sizlerle paylaşmak istedim.

Sağ olun.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Özdemir, buyurun.

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Tabii, Sudan, bizim tarihî bağlarımızın olduğu bir ülke. Özellikle de Dışişleri Komisyonumuzun geride bıraktığımız sene Sudan’a yapmış olduğu ziyaretimizde de tecrübe ettiğimiz üzere, hakikaten Sudan halkı Türkiye’yle gönül bağlarını, aradan uzun yıllar geçmiş olsa bile kaybetmemiş. O anlamdan dolayı, Türkiye’nin özellikle Afrika Kıtası’nda, böylesi bir dönemde, dünyada hemen hemen her ülkenin Afrika Kıtası üzerindeki stratejilerini ya güncelleştirmesi veyahut aktif ve fiilî bir şekilde, hatta buna güvenlik boyutunu da dâhil ederek yer alması, bizim insani dış politikayı güderek burada tarihî bağlarımız da bulunan bir ülkeyle, Türkiye’nin aynı zamanda tarım anlamındaki tecrübesini paylaşması... Ki Afrika Kıtası açısından belki de en önemli konu tarım çünkü son derece bakir arazileri var. Bazı bölgelerde önemli su kaynakları var ki Sudan böyle bir ülke yani Nil’in iki yakasının da birleştiği bir ülke, Kızıldeniz’e açılan bir ülke. Dolayısıyla, burada bizim tarım anlamındaki tecrübemizi paylaşmamız ve bu anlamdaki yatırımlarla alakalı Sudan’a bilgi aktarımında bulunmamız, inşallah, hem iki ülke ilişkilerine katkı sağlayacağı gibi, Afrika Kıtası açısından da önümüzdeki dönemlerde belki bir model oluşturabilecektir. Bu anlamdan dolayı da anlaşma gerçekten bizim nazarımızda da önemlidir.

Ancak, tabii, yakın bir süre içerisinde de Sudan’da bir yönetim değişikliği gerçekleşti, bunu da dikkatle takip etmeye çalıştık, aynı, benzer hassasiyetlerden dolayı. Sayın Bakan Yardımcımız bu yönetim değişikliğinden sonra... Çünkü ülkemizin orada tarım arazileriyle alakalı çok ciddi yatırımları, düşüncelerimiz var; Sevakin Adası’yla alakalı bazı gündemler geride bıraktığımız yıllarda gerçekleşti. Mevcut durumda bu yatırımlarımızın konumuna yeni yönetimin bakış açısı nedir? Bununla alakalı bilgi verirseniz memnun olurum.

Bir de tabii, TİKA'nın faaliyetlerinden bahsettiniz ama orada çok ciddi sayıda sivil toplum kuruluşlarımız da Sudan'da aktif. Bunların da gelinen aşamada acaba -belki mevcut durumda veri olmayabilir ama- Türkiye'nin Sudan halkına sağlamış olduğu yardımlar, bunların tutarlarının ne kadar olduğunu yazılı olarak da alırsak son derece memnun oluruz.

Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Sayın Çeviköz'ün değinmiş olduğu konuya esasen Sayın Özdemir cevap vermiş oldu. Bizim Sudan'dan ithal ettiğimiz et, büyükbaş, küçükbaş hayvanlar aslında Sudan'la tarım ve hayvancılık alanında girdiğimiz iş birliğinin bir sonucu. Türkiye olarak gerçek anlamda tabii ki bu ithal ettiğimiz hayvanlardan istifade ediyoruz hayvancılık alanında ama daha çok, Sudan'ın tarım ve hayvancılık alanındaki kapasitesini geliştirmeye yönelik iş birliğinin bir ifadesi, bir sonucu. Zira, Sudan'ın çok satabileceği ürün çeşitliliği de olmadığı için... Kaldı ki bizim Sudan'da tesis ettiğimiz 2 tane mezbaha var, orada da bu kapasite gelişimi anlamında da bu iş birliğinin kazanımlarını görüyoruz.

Sayın Özdemir'in siyasi anlamda teknik sorusuna cevap vereyim. Şu an Türkiye'nin hem devlet olarak hem sivil toplum kuruluşları aracılığıyla Sudan'a yaptığı kalkınma yardımları yaklaşık 210 milyon dolar düzeyine ulaştı, hâlâ da devam ediyor. Yeni yönetimin Türkiye'yle daha evvel imzalanan anlaşmalara bakışı konusunda -az önce onu ifade etmeye çalıştım- son derece yoğun bir temas trafiğimiz var ve bütün bu temaslarda... Ki 24 Aralıkta Sudan Dışişleri Bakanı ziyareti de bu anlamda somut yol haritasının hayata geçirilmesine vesile olacak, bu konuda hazırlıklarımızı sürdürüyoruz. Yeni yönetim de geçmiş yönetimin Türkiye'yle yaptığı anlaşmalara olan bağlılığını bize her fırsatta teyit etti gerek Sevakin Adası bağlamında gerek diğer iş birliği anlaşmaları bağlamında. Bu konuda yeni yönetimle herhangi bir görüş ayrılığımız yok. Kaldı ki bu tarihsel zemin, kişilerden bağımsız olarak Türkiye-Sudan iş birliğini çok önemli kılıyor. Bu anlamda yeni yönetimin de bu iş birliğine sahip çıkmasını takdirle karşılıyoruz. Önümüzdeki dönemde somut kazanımlarını da elde etmeye başlayacağız diye ümit ediyoruz.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Yıldız, buyurun.

AHMET YILDIZ (Denizli) – Benim sorum İsmail Bey tarafından sorulmuş oldu, onun için sorumdan vazgeçiyorum ama bir şeyi şey yapmak istiyorum. Aslında bu iki ülkeyi de tebrik etmek lazım, Libya ve Sudan'ı. Üzerlerinde çok büyük baskı var Arap Liginden, komşu Arap ülkelerinden. Bizimle bu anlaşmaları yaptıklarını, özellikle darbeden sonra Sudan yönetimiyle aynı ilişkileri sürdürdüklerini anlıyorum Bakan Yardımcısından. Onun için bizim de bir an önce onaylayıp onların da onaylamalarını teşvik etmemiz lazım.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE SUDAN CUMHURİYETİ ARASINDA TİCARET
VE EKONOMİK ORTAKLIK ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA VE ANLAŞMANIN EKLERİNE İLİŞKİN DEĞİŞİKLİKLERİN
CUMHURBAŞKANINCA DOĞRUDAN ONAYLANMASINA DAİR YETKİ VERİLMESİNE
İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 24 Aralık 2017 tarihinde Hartum’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ve Sudan Cumhuriyeti Arasında Ticaret ve Ekonomik Ortaklık Anlaşması”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

(2) Birinci fıkrada belirtilen Anlaşma’nın eklerine ilişkin değişiklikleri doğrudan onaylamaya Cumhurbaşkanlığı yetkilidir.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2278) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey ve Karabük Milletvekili Niyazi Güneş’in özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz şayet varsa, 6 Aralık Cuma günü saat 17.00’ye kadar şerhleri iletmelerini istirham ediyorum.

Ticaret Bakanlığımız temsilcilerine de katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

5.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fildişi Sahili Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1585) (****)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Bir sonraki madde: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fildişi Sahili Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi.

(2/1585) esas numaralı Kanun Teklifi 25 Ocak 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 27 Mart 2019 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir. 26’ncı Yasama Döneminde de Komisyonumuzca oy birliğiyle kabul edilen anlaşma, dönemin sona ermesi sebebiyle Genel Kurulda görüşülemeyerek kadük kalmıştır.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Fildişi Sahili’yle diplomatik ilişkilerimizi 1964 yılında kurmuştuk. Ardından, tabii, 1964 yılından itibaren bu gelişen bir seyir izledi ama özellikle 2009 yılında açtığımız Büyükelçiliğimizle birlikte bu ilişkilerimiz daha da derinleşti. Keza Fildişi Sahili’nin de Ankara Büyükelçiliği 2013 yılında faaliyete geçti. Dolayısıyla karşılıklı büyükelçiliklerimizin açılması ilişkilerimize önemli bir katkı sağladı. Her iki ülkede de bu
***** (2/1585) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

iş birliğini daha ileriye taşıma konusunda ortak irade mevcut. Bu ortak irademizi karşılıklı üst düzey ziyaretlerle de pekiştiriyoruz. Fildişi Sahili Cumhurbaşkanı 2015 yılında ülkemizi ziyaret etmişti, keza Sayın Cumhurbaşkanımız 28-29 Şubat 2016 tarihlerinde Abidjan'ı ziyaret etmişti ve bu ziyaret Türkiye'den Fildişi Sahili'ne gerçekleştirilen Cumhurbaşkanı düzeyindeki ilk ziyaretti. Bu ziyaret vesilesiyle önemli kazanımlarımız da oldu. İlişkilerimizi daha güçlü şekilde ilerletme konusundaki ortak irademizi en üst düzeyde teyit etmiş olduk.

İkili ticaretimiz 2002 yılında 47 milyon dolardı, 2018 yılı itibarıyla 380-400 milyon dolarlar seviyesine geldi. Fildişi Sahili'ne demir çelik ürünleri, bitkisel yağlar, makarna, traktör ihraç ediyoruz. Yine, bu ülkeden de kakao, kauçuk, kereste ve pamuk ithal ediyoruz. Şirketlerimizin Fildişi Sahili'ndeki yatırımları da 100 milyon dolara ulaştı. Fildişi Sahili'ndeki Türk firmaların en yoğun olarak faaliyet gösterdiği alan inşaat malzemeleri üretimi ve ticareti, mobilya, tekstil, ulaştırma ve gıda sektörleri.

Türk Hava Yolları, bildiğiniz gibi, Abidjan seferlerini 2012'de başlatmıştı. Türk Hava Yollarımız Abidjan'a Cotonou bağlantılı olmak üzere haftada 7 sefer düzenliyor. Bu seferler de yine ülkelerimiz ve halklarımız arasındaki bağları güçlendiren bir mahiyet teşkil ediyor.

Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması Cumhurbaşkanımızın 2016 yılındaki ziyareti sırasında imzalanmıştı. 40 milyar dolar gayrisafi yurt içi hasılasıyla Fildişi Sahili Frankofon Batı Afrika'nın en büyük ekonomisi. Bu anlamda Fildişi Sahili'nin ihtiva ettiği bu potansiyelden azami ölçüde istifade etmek istiyoruz. Keza, az önce de ifade ettiğim gibi, Fildişi Sahili'nde faaliyet gösteren yaklaşık 50 firmamızın 100 milyon dolar civarına ulaşan yatırımlarının da korunması ve geliştirilmesi öncelikli hedefimiz. Bu anlamda Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması'nın yürürlüğe girmesini önemsiyoruz. Zira, bu anlaşmanın olmamasından dolayı buradaki yatırımcılarımız -Türk Hava Yolları başta olmak üzere- ciddi zararlar görebiliyorlar, önemli miktarda vergi ödemeleriyle karşı karşıya kalabiliyorlar; bu da oradaki firmalarımızın rekabet gücünü zayıflatan bir unsur teşkil ediyor. Ayrıca, yine Fildişi Sahili'nin vergi mevzuatıyla ilgili alınan müşavirlik hizmetleri de firmalarımıza ilave masraf teşkil ediyor. O yüzden, bu anlaşmayla kişilerin aynı gelir üzerinden iki devlette birden vergilendirilmesinin önlenmesini amaçlıyoruz. Anlaşma, vergilendirme hakkını, muhtelif gelir unsurları itibarıyla ikamet edilen veya kaynak devletlerden birine bırakmayı, bunun mümkün olmaması hâlinde iki devlet arasında paylaşılmasını öngörüyor. Böylece, müteşebbislerin risk almadan önce ileride karşılıklarına çıkabilecek her türlü vergi yükümlülüğünü hesaplayabilmelerini sağlıyor. Bu durum hem Fildişi Sahili'nden yatırımcılar için Türkiye'yi hem de Türk yatırımcılarımız için Fildişi Sahili'ni daha cazip hâle getirecek.

Bildiğiniz gibi, Cumhurbaşkanımızın ziyareti sırasında da teyit edildiği şekilde, ticaret hacmimizi kısa sürede 1 milyar dolar seviyesine ulaştırmayı hedefliyoruz. Bu anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle, yatırımcılarımızın teşvik edileceğini ve bu hedefe bir an evvel ulaşabileceğimizi öngörüyoruz.

Bugüne kadar ülkemiz tarafından 93 çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması imzalandı. Bunların 85'i hâlâ yürürlükte. Yürürlükte olan anlaşmaların 8'i Afrika ülkeleriyle akdedildi. Fildişi Sahili'nin de içlerinde olduğu 5 Afrika ülkesiyle imzalanan anlaşmaların onay süreci devam ediyor. Bu onay süreçlerini bir an evvel tamamlayıp önümüze bakmayı, yatırımcılarımızın da önünü açmayı önemsiyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Gelir İdaresi Başkan Yardımcısı Sayın İdris Şenyurt, ilave edeceğimiz bir husus varsa buyurun.

GELİR İDARESİ BAŞKAN YARDIMCISI İDRİS ŞENYURT – Sayın Başkanım, ben de anlaşmanın içeriği hakkında çok kısa bilgi vermek istiyorum.

Bu anlaşmaya taraf ülkelerin birinde mukim olan bir kişinin, diğer ülkede elde etmiş olduğu ticari kazanç, gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı, serbest meslek kazancı, sermaye değer artışı kazançları ya da uluslararası taşımacılıktan elde ettiği gelirlerin hangi ülkede vergilendirileceğine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Yine anlaşmada, vergi kayıp ve kaçığıyla mücadele edilmesi amacıyla bilgi değişimi ve tahsilatta yardımlaşma öngörülmektedir. Yatırımcılarımız açısından özellikle ticari kazanç, faiz gelirleri, gayrimaddi haklar, temettü gelirleri ile uluslararası taşımacılıktan elde edilecek gelirler açısından önemli kolaylıklar yer almaktadır.

Yine anlaşma, yatırımcılarımız açısından, vergi yükümlülükleri açısından bir belirlilik getirecektir. Arz ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Söz almak isteyen üyemiz olmadığı cihetle teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE FİLDİŞİ SAHİLİ CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERDE ÇİFTE
VERGİLENDİRMEYİ ÖNLEME VE VERGİ KAÇAKÇILIĞINA ENGEL OLMA
ANLAŞMASI VE EKİ PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 29 Şubat 2016 tarihinde Abidjan’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fildişi Sahili Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması’ ve eki “Protokol”ün onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1585) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş ve İstanbul Milletvekili Zafer Sırakaya’nın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz şayet varsa, 6 Aralık Cuma günü saat 17.00'ye kadar iletmelerini istirham ediyorum.

Gelir İdaresi Başkanlığımıza da teşekkür ediyorum.

6.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Merkezlerinin Kuruluşu, İşleyişi ve Faaliyetleri Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1545) (*****)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Gündemin sonraki maddesinde, Türkiye Cumhuriyet Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Merkezlerinin Kuruluşu, İşleyişi ve Faaliyetleri Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi var.

(2/1545) esas numaralı Kanun Teklifi 17 Ocak 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 25 Ocak 2019 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir. 26'ncı Yasama Döneminde de Komisyonumuza havale edilen anlaşma, dönemin sona ermesi sebebiyle görüşülemeyerek kadük kalmıştır.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Somali'yle mükemmel düzeyde seyrediyor ilişkilerimiz. Komisyonumuz nezdinde de pek çok anlaşma gündeme gelmesi hasebiyle, Somali'yle ilişkilerimizin detaylarına ilişkin pek çok bilgilendirmede bulunmuştum. Bu kapsamda, eğitim ve kültür anlamında da son derece derin bir iş birliğimiz var. Somali halkının Türkçeye ve Türk kültürüne ilgisi her geçen gün artıyor. Keza Türkiye'de eğitim görmek isteyen Somalili öğrencilerin sayısı her geçen gün artıyor. 1992'den bu yana 1.092 Somalili ülkemizde burslu eğitim almaya hak kazandı. Türkiye'de eğitimlerini tamamlamalarının ardından Somali'ye geri dönen birçok Türkiye mezunu genç ülkemizin üniversitelerinden aldıkları prestijli diplomaları sayesinde Somali'de mukim firmalarımızın yanı sıra birçok devlet kurumunda çalışmaya başlayabiliyor. Bunun sonuçlarını da alıyoruz. Somali'de son dönemde üst düzey anlamda da Türkiye mezunu pek çok ismin görev almaya başladığını görüyoruz. Hatta Genelkurmay Başkanının da Türkiye'de eğitim görmüş, Türkiye mezunu birisi olduğunu burada özellikle vurgulamak istiyorum. Gelecekte, ülkemiz üniversitelerinde öğrenim görme planı yapan birçok Somalili öğrencinin yanı sıra Somali halkının genelinde de Türkçe öğrenme isteğini memnuniyetle müşahede ediyoruz. Bu yönde de çok yoğun bir taleple karşı karşıyayız. Bu talepleri karşılamak ve mevcut faaliyetlerimizin de devamlılığın temin etmek için kültür merkezlerinin kuruluşu, işleyişi ve faaliyetlerini içeren anlaşma 26 Nisan 2017 tarihinde imzalanmıştı. Anlaşma ülkemizin Mogadişu'da, Somali'nin de Ankara'da karşılıklı olarak kültür merkezi kurmasını amaçlıyor ve bu kültür merkezlerinin kuruluş ve faaliyet esaslarını belirliyor. Birtakım kolaylık ve istisnaları da kapsıyor. Bu yönüyle, kültürel ilişkilerimize kurumsal bir nitelik kazandıracak.

Esasen bizim Somali'de açtığımız Yunus Emre Kültür Merkezimiz var ama şu anda yasal zemin olmadığı için Büyükelçiliğimiz bünyesinde faaliyet gösteriyor. 10 Temmuz 2017 tarihinde -yanlış hatırlamıyorsam- Somali'de Yunus Emre Kültür Merkezimizi açtık ve şu an Büyükelçiliğimiz bünyesinde de faaliyetlerine aralıksız devam ediyor. 1.500 metrekarelik kapalı bir alanda, son derece ferah ve modern koşullarda, 1 müdür, 2 okutman, 1 yerel okutman ve 4 yerel personelden oluşan 8 çalışanıyla Yunus Emre Kültür Merkezimiz faaliyetlerini sürdürüyor.

***** (2/1545) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

Yunus Emre Kültür Merkezimizin faaliyetlerini bugüne kadar 1.500'ün üzerinde öğrenci katıldı. Ayrıca, yine 2010 yılından bu yana düzenlenen Türkçe Yaz Okulu programına da Somali'den 32 öğrenci katıldı. Yine Enstitümüz ile City Üniversitesi ve Mogadişu Üniversitesi arasında Türkoloji İş Birliği protokolleri bulunuyor. Enstitü, Somali-Türk Görev Kuvveti bünyesinde harp okulu, astsubay okulu ve Birlik Eğitim Merkezinde eğitilecek Somalili personele Türkçe eğitimi vermek üzere de öğretmenler görevlendiriyor. 2019-2020 eğitim yılında bu çerçevede 8 öğretmenimizi görevlendirdik.

2017 tarihinde imzalanan bu anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle Büyükelçiliğimiz bünyesinde faaliyet gösteren Yunus Emre Kültür Merkezimiz yasal bir statüye kavuşmuş olacak ve bu anlamda birtakım istisna ve kolaylıklardan da faydalanarak bu faaliyetlerini daha da derinleştirme, kapsamını genişletme imkânına sahip olacak. Bu açıdan, bir an evvel onaylanmasını önemsiyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Yunus Emre Enstitüsü Başkanı Profesör Doktor Şeref Ateş, ilave edeceğimiz bir husus varsa buyurun Hocam.

YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ BAŞKANI PROF. DR. ŞEREF ATEŞ – Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum. Bakan Yardımcımıza da teşekkür ediyorum detaylı açıklamalarından dolayı.

Özellikle Somali-Türk Görev Kuvveti Komutanlığının aldıracağı Bakanlar Kurulu Kararı var. Bu karar gereği biz oraya Türkçe öğretimi için uzmanlar görevlendiriyoruz. Bu sene de 8 okutmanımız görev almakta ve şu anda 730 askerî personele Türkçe öğretmektedirler. Bu, daha ileride oluşacak Somali ordusunun iletişim dilinin Türkçe olmasını beraberinde getirecektir. Dolayısıyla bu, ilişkilerimiz açısından son derece önemlidir.

Tekrar teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ediyorum.

Sayın Koç, buyurun.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan Yardımcısına ve sayın hocaya teşekkür ederim.

Öncelikle şunu ifade etmek istiyorum: Kadim Türk kültürünün ve Türk dilinin Türkiye dışında etkinleştirilmesi, tanıtılması ya da kullanılabilir hâle gelmesinden mutluluk duyacağımın ve herkesten çok da mutlu olacağımın bilinmesini isterim. Bizim burada karşı çıkışımız -Yunus Emre Vakfının- kanunda değişiklik yapılırken Mecliste dile getirdiğimiz hususlar ve bu vakfın mütevelli heyeti ve yönetim kurulu üzerindeki kompozisyona dönüktür. Bunu, daha önceki benzer noktalar geldiğinde ifade etmiştik, muhalefet şehrımız bundan oluşuyor, onun ayrıntısına girmeyeceğim. Yani mütevelli heyetinin 11 üyesinin, işte Kültür ve Turizm Bakanı, onun müsteşarı ya da şimdi müsteşarlık da kalktı, bakan yardımcılarında birisi oluyor herhâlde, Dışişleri Bakanı, aynı şekilde Yardımcısı, Maliye Bakanı, Yardımcısı, Millî Eğitim Bakanı, Yardımcısı ve ilaveten Cumhurbaşkanı tarafından seçilen 5 üye. Yavaş yavaş, bir siyasi erkin propaganda aracına dönmesinden biz çekiniyoruz, açık söyleyeyim. Çünkü Türk kültürü hepimizin ortaklaşa savunması gereken, tanıtılması gereken, sorumluluk alması gereken, demin de söylediğim gibi benim duyarlılıklarım içerisinde de en ön planda, ailemden bile önce gelen en önemli konulardan bir tanesi. Bu konuda tek taraflılığın önlenmesi, bu vakfın kanununda mütevelli heyeti oluştururken ortaya koyduğumuz Genel Kuruldaki değişiklik sırasındaki görüşler çerçevesinde muhalefet şehrımız var. Çünkü birçok devlet kurumunda buna benzer yapılanmaların

daha sonra, ister istemez, bu yapılanmaların atama şekliyle paralel düşünüldüğünde –arkadaşlarımız kusura bakmasınlar ama- tek bir siyasi partinin bir kuruluşu şeklinde şekilleniyor ve buna göre bir etkinlik çerçevesi kazanıyor. Karşı olduğumuz, muhalif olduğumuz husus budur.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Özdemir, buyurun.

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) – Sayın Başkanım, Sayın Bakan Yardımcımıza da, Yunus Emre Enstitüsü Başkanı Şeref Ateş Hocamıza da teşekkür ediyorum bilgiler için.

Tabii, Türkçenin uluslararası alanda öğretilmesi ve öğrenilmesi oldukça önemli. Hem ülkemizin potansiyelinin geliştirilmesi hem tarihî değerlerimiz ve vasfımızla beraber bundan sonraki süreç açısından, küresel ölçekli, Türkiye Cumhuriyeti devletinin mücadelesi ve uluslararası toplumla iletişimi açısından da oldukça önemlidir.

Afrika Kıtası böylesi bir dönemde daha fazla önem kazanıyor. Somali'yle alakalı, zaten meselenin ehemmiyet arz eden konu başlığını hem Sayın Bakan Yardımcımız hem de Enstitü Başkanımızın ifade ettiklerini, açıkladıklarını söylemiştim ancak işin açıkçası, iki konuyu öğrenmek istiyorum ben Yunus Emre Enstitüsü Başkanımızdan. Bunlardan bir tanesi Afrika'da, gelinen aşamada, toplamda Yunus Emre Kültür Merkezi sayısı kaçta ulaşmıştır ve biz orada kaç kişiye Türkçe öğrettik diyebiliyoruz?

İkinci sorum da faaliyetlerinizin olmadığı herhangi bir İslam ülkesi var mı? Bilhassa İslam İşbirliği Teşkilatı bağlamında da buna cevap verebilerseniz çok memnun olurum. Yunus Emre Enstitüsünün faaliyet göstermediği, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan bir ülke var mı?

Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Başkanım, buyurun.

YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ BAŞKANI PROF. DR. ŞEREF ATEŞ – Özellikle, Sayın Haluk Koç Hocamızın sorusuyla ilgili olarak... Bu konu tabii ki hem iktidar hem muhalefet partilerini ilgilendiren bir konu. Biz -yönetici olarak- Türk dilini ve kültürünü bütün dünyada tanıtmakla ilgili elimizdeki yetkilerle son derece verimli bir ortam oluşturarak bütün dünyada Türkiye'nin tamamını tanıtmak ve Türkiye'yle bağ kuran insan sayısını artırmak için faaliyetler yürütüyoruz. Onun için kendi bünyemizde Kültürel Diplomasi Akademisi kurduk. Bu akademi özellikle kültürel diplomasi, kültürel ilişkiler, Türkiye'ye yakın insan sayısını artırma konusunda nasıl bir tavır sergilenmesi gerektiği hususunda Türkiye'nin tamamını kapsayacak, Türk kültürünün bütün renkleriyle yansıtılabileceği bir ortam. Tabii ki çalışanlarımızda da bunu ilke edinmiş bir çalışma usulüyle yurt dışında faaliyetlerimizi yürütüyoruz. Kanun çalışmaları konusunda da inşallah, en güzel şekilde, yeni dönemle birlikte yeni kanun çıkarılarak Yunus Emre Enstitüsünün çalışmalarına daha bir güç ve ivme kazandırılır.

Sayın İsmail Özdemir Beyefendi'nin sorusuyla ilgili olarak da şöyle: Şu anda Yunus Emre Enstitüsü 58 merkeziyle yurt dışında faaliyette bulunuyor. 5 kıtada da merkezimiz var. Daha önce, daha ziyade Balkanlar ve Arap coğrafyasında ilk etapta kuruldu. Bu sene malumunuz, Yunus Emre Enstitüsünün kuruluşunun 10'uncu yılı. İkinci etapta Avrupa ülkelerinde kuruldu; özellikle, Batı Avrupa'da, Almanya, İtalya, Fransa, İngiltere gibi ülkelerde. Üçüncü etapta da Uzak Doğu'da Malezya, Japonya gibi daha uzak ülkelerde... Sorunuza somut olarak... Şu anda Afrika'da 12 tane merkezimiz var. Bunların sayısını özellikle Türk dış politikasının Afrika açılımı... Biraz önce Sayın Bakan Yardımcımızın ifade ettiği gibi büyükelçiliklerin açılmasına paralel olarak aslında Yunus Emre Enstitülerinin de açılması gerekir ki böylelikle, sivil bir ortamda Türkiye'yle olan bağlar artırılsın. Bu kapsamda da özellikle Cumhurbaşkanlığımızı himayesinde geliştirdiğimiz Türkiye Bilimsel ve Akademik İş Birliği Proje'miz var. Bu proje sayesinde de özellikle birçok Afrika ülkesinde yani olmadığımız yerlerde de Türkiye'deki

bilimsel gelişmeleri ve Türk üniversitelerini, Türk akademisyenlerini yurt dışında tanıtmak, oradaki bilimsel gelişmelerle de Türk üniversitelerimizi irtibatlandırma çalışmamız var. Çünkü bütün ülkelere bir anda açılma imkânımız yok. Bu bir taraftan personel atamaları ve benzerini yani ek bir bütçeyi gerektiriyor; ikincisi de tabii, hazır bulunuşluk da önemli. Bu anlamda da birçok... Şu anda nüfus olarak sorduğunuz için Nijerya’da kuruluş çalışmalarımızı, hukuki altyapı çalışmalarını tamamladık; Endonezya’da yine hakeza. Yani iki ülke de yaklaşık 200 milyon nüfusuyla önemli hedef ülke, 2020’de enstitü merkezi kurmayı düşündüğümüz ülkeler.

Bunun yanı sıra tabii ki ülkeler arası kültür merkezi anlaşması imzalamak gerekiyor. Örneğin, Somali’de Büyükelçiliğimizin ve Dışişlerimizin katkısıyla ancak Büyükelçiliğe bağlı bir birim olarak açıldı fakat birçok ülkede böyle bir imkânımız yok. Mesela, Nijerya’da tamamen sivil, hukuki bir altyapısı oluşturuldu ve orada bir vakıf şeklinde kuruluyor. Bu anlamda da inşallah, 2020 yılı için 5 ilave merkez açılması planlanmakta.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE SOMALİ FEDERAL CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA KÜLTÜR MERKEZLERİNİN KURULUŞU, İŞLEYİŞİ
VE FAALİYETLERİ HAKKINDA ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 26 Nisan 2017 tarihin Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Merkezlerinin Kuruluşu, İşleyişi ve Faaliyetleri Hakkında Anlaşma”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1545) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında İstanbul Milletvekili Zafer Sırakaya, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey’in özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz şayet varsa, 6 Aralık Cuma günü 17.00'ye kadar Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Yunus Emre Enstitüsü Başkanına ve temsilcilerine de teşekkür ediyoruz.

Gündemin 7'nci maddesine geçiyoruz.

7.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kamboçya Krallığı Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1596) (*****)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Gündemimizde Türkiye Cumhuriyet Hükümeti ile Kamboçya Krallığı Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi var.

(2/1596) esas numaralı Kanun Teklifi 7 Şubat 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 27 Mart 2019 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Türkiye-Kamboçya ilişkileri 1 Kasım 2013 tarihinde Punom Pen'de açtığımız Büyükelçiliğimizle yeni bir boyut kazandı. 2019 yılı ise Türkiye-Kamboçya diplomatik ilişkilerinin tesisinin 60'ıncı yılıydı. Bu kapsamda Kamboçya'nın Ankara Büyükelçiliğinin de faaliyete geçmesi önemli bir kazanım oldu. Sorunsuz ilerleyen siyasi ilişkilerimizin yanında, ekonomik ilişkilerimiz ve iş birliğimizin de gerçek potansiyelini yansıtacak şekilde gelişmesini istiyoruz.

Kamboçya son on beş yıl içerisinde ortalama yüzde 7 oranında büyüdü. Dolayısıyla önemli bir potansiyele sahip. İstikrarlı büyüme ülkeye yatırımı da cezbediyor. Dünya Bankası, Kamboçya'yı Güneydoğu Asya'nın en hızlı büyüyecek ekonomileri arasında gösteriyor. Kamboçya'nın yakaladığı bu ivmeyle, önümüzdeki beş yıl içerisinde en az gelişmiş ülkeler grubundan alt, orta gelirli ülkeler sınıfına girmesi bekleniyor. Ülke, iş gücü maliyetinin düşük olması ve Çin, Malezya, Singapur, Endonezya, Filipinler gibi zengin piyasalara erişimi sebebiyle ticarete ve yatırıma son derece açık bir ülke. Kamboçya Hükümeti, özellikle Çin şirketlerini dengelemek amacıyla büyük altyapı projelerinde ülkemizden firmaların da yer alması için çağrıda bulunuyor. Başta inşaat sektörümüz olmak üzere firmalarımız açısından Kamboçya'da önemli iş imkânlarının bulunduğunu biliyoruz. Ticaret hacmimiz 2002 yılında 5 milyon dolardı, bugün 100 milyon dolara yaklaştı ama bunu yeterli görmüyoruz. Ekonomik alanda iş birliğimiz maalesef gerçek potansiyelinden uzak. Sayın Cumhurbaşkanımızca belirlenen ticaret hacmini 1 milyar dolara çıkarma hedefine kısa sürede ulaşmak istiyoruz, buna yönelik adımlar da atmak istiyoruz. Bu anlamda, 21 Ekim 2018 tarihinde İstanbul'da imzalanan Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması, hızla büyüyen Kamboçya ile ülkemiz arasındaki yatırımları ve sermaye akışını da artıracaktır.

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması, hızla büyüyen Kamboçya ile ülkemiz arasındaki yatırımları ve sermaye akışını da artıracaktır. Yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşmaları ilk olarak 1962 yılında başladı. Ülkemizin sermaye ihraç eden duruma gelmesiyle süreçler hızlandı ve 108 ülkeyle bu anlaşmaları imzaladık. Bu anlaşmayla yatırımcılarımızın tabi olacakları koşullar, karşılaşılabilecek ihtilafların çözüm mekanizması ve elde ettikleri gelirlerin gecikmeden transfer edilmesi güvence altına alınacak. Anlaşma Türkiye ve Kamboçya arasında sermaye ve teknoloji akışını hızlandıracak, uluslararası yatırımı teşvik edecek ve 2 ülkenin hukuk düzeni içerisinde bu yatırımların korunmasını sağlayacak. 2 ülke arasında bu konudaki ilk anlaşma olması sebebiyle yatırımlar ***** (2/1596) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

alanında ilişkileri düzenleyen temel hukuki metin niteliğinde. Bunun onaylanmasının ardından çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması müzakerelerine de başladık. Kamboçya bu anlaşmanın onay sürecini tamamladığını Temmuz 2019'da bildirdi, biz de bir an evvel onaylanıp takdirlerinizle ve onayınızla Kamboçya'nın ihtiva ettiği bu fırsatlardan iş insanlarımız için azami ölçüde istifade etmeyi öngörüyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Teşekkür ederim.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürümüz Mehmet Yurdal Şahin, ilave edeceğiniz bir husus varsa, buyurun.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI TEŞVİK UYGULAMA VE YABANCI SERMAYE GENEL MÜDÜR VEKİLİ MEHMET YURDAL ŞAHİN – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakan Yardımcımızın sözlerine ilave bir hususumuz yok, sorular varsa cevaplandırabiliriz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Teşekkür ederim.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE KAMBOÇYA KRALLIĞI HÜKÜMETİ ARASINDA YATIRIMLARIN KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASINA İLİŞKİN ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) 21 Ekim 2018 tarihinde İstanbul'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kamboçya Krallığı Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1596) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan ve İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz şayet varsa, 6 Aralık 2019 Cuma günü saat 17.00'ye kadar Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımıza teşekkür ediyorum.

Gündemin diğer maddesine geçiyoruz.

8.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tayland Krallığı Hükümeti Arasında Hükümlülerin Nakli Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1949) (*****)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Gündemimizin diğer maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tayland Krallığı Hükümeti Arasında Hükümlülerin Nakli Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi var.

(2/1949) esas numaralı Kanun Teklifi 10 Mayıs 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 31 Mayıs 2019 tarihinde de Komisyonumuza havale edilmiştir. 26'ncı Yasama Döneminde Komisyonumuzda oy çokluğuyla kabul edilen anlaşma dönemin sona ermesi sebebiyle Genel Kurulda görüşülemeyerek kadük kalmıştır.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Tayland, başta ekonomik ilişkiler olmaz üzere, siyasi ve kültürel anlamda Asya Pasifik Bölgesi'nde ilişkilerimize önem verdiğimiz bir ülke. Bildiğiniz gibi, bu yıl, önümüzdeki yıl dış politikamızın en önemli önceliklerinden birini Yeniden Asya Stratejisi olarak belirledik. Bu kapsamda da önem verdiğimiz bir ülke. Tayland'da 1.469 vatandaşımız, ülkemizde de 880 Tayland vatandaşı ikamet ediyor. Şu anda görüşmekte olduğumuz anlaşma, Temmuz 2013'te İstanbul'da imzalanmıştı. Anlaşmayla hükümlü naklinin şartlarını, nakli talep eden ve kendisinden talep edilen ülke ve infaz rejimi açısından sonuçlarını düzenliyoruz. Ülkemiz 21 ülkeyle müstakil ve hükümlü nakline ilişkin düzenlemelerin bulunduğu cezai konularda adli iş birliği anlaşması imzaladı ancak Tayland'la aramızda adli konularda yapılmış ikili bir anlaşma bulunmuyor. Diğer yandan, ülkemiz 68 ülkenin taraf olduğu Hükümlülerin Nakline Dair Avrupa Sözleşmesi'ne de taraf, Tayland ise taraf değil. Tayland makamları hükümlünün naklinin mütekabiliyet ilkesi çerçevesinde gerçekleşmesinin mümkün olmadığını, bu konuda iki ülke arasında bir anlaşma yapılması gerektiğini belirtmişlerdi. Bu anlamda, bu anlaşmayı imzaladık. Tayland'da hâlihazırda 11 hükümlü vatandaşımız var. Vatandaşlarımızdan 6'sı cezalarının geri kalanını Türkiye'de çekmek için resmî başvuru yaptı. Bu anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle başvuru sayısının artacağını öngörüyoruz. Ülkemiz cezaevlerindeyse 1 Tayland vatandaşı bulunuyor. Vatandaşlarımızın Tayland'da hapisanelerde uygulanan kurallar nedeniyle sıkıntılar yaşadıklarını biliyoruz. Bazı durumlarda verilen yemekler yetersiz ve kalitesiz kalıyor. Saat 16.00'dan sonra yemek verilmiyor, sadece büyükelçilikler aracılığıyla getirilen yiyecek, kitap ve dergi kabul ediliyor. Buna ilaveten, ülkemizden uzaklığı nedeniyle aileleriyle görüşememenin sıkıntısını yaşıyorlar. Hükümlülerin aileleriyle telefonda görüşmelerine de izin verilmiyor maalesef. Ülkenin sıcak ve nemli iklim koşulları da hükümlüleri zorluyor. Anlaşmanın Tayland'daki onay süreci tamamlandı. Tayland tarafı anlaşmanın yürürlüğe girmesi için ülkemizdeki onay sürecinin sona erdiğine dair bildirimizi bekliyor. Bildirimin Tayland makamlarınca alındığı gün anlaşma yürürlüğe girecek. Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle beraber aralarında 4'ü elli yıl, 1'iyse elli iki yıl hapis cezasına çarptırılmış olanların da bulunduğu 11 vatandaşımızın ülkemize getirilerek cezalarını daha iyi şartlar altında çekmelerinin önünü açacağız. Bu anlamda, anlaşmanın onaylanmasını takdirlerinize arz ediyorum.

Teşekkür ederim.

*****

(2/1949) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Teşekkür ederim.

Adalet Bakanlığımız Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürü Sayın Kasım Çiçek, ilave edeceğimiz bir husus varsa, buyurun.

ADALET BAKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER VE AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ KASIM ÇİÇEK – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım

Ben de kısaca anlaşmanın çerçevesi bakımından bir açıklamada bulunmak istiyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tayland Krallığı Hükümeti Arasında Hükümlülerin Nakli Anlaşması'yla, ülkemiz ve Tayland arasında cezaların infazı konusuna iş birliğini geliştirme, hükümlülerin başarılı bir şekilde yeniden topluma kazandırılmasını kolaylaştırma amacıyla hükümlülerin nakli alanında hukuki bir çerçeve oluşturmuş bulunmaktadır. Bilindiği üzere, uluslararası alanda adli yardımlaşmanın sağlanabilmesi için bu konuda iki veya çok taraflı uluslararası bir anlaşmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Zaman zaman mütekabiliyet ilkesi çerçevesinde bazı adli yardımlaşma taleplerinin yerine getirildiği görülmekteyse de bu ilke çerçevesinde gönderilen taleplerden sonuç alınması uzun zaman aldığı gibi, çoğu durumda da olumlu netice elde edilememektedir. Tayland ile ülkemiz arasında hükümlülerin nakli konusunda yürürlükte bulunan bir anlaşma bulunmadığından bu konudaki taleplerimiz Tayland Hükümeti tarafından yerine getirilmemektedir. Toplantının konusunu oluşturan kanun teklifinin yasalaşmasıyla birlikte bu sorun ortadan kalkacak, hâlihazırda söz konusu ülkede hükümlü olarak ülkemize nakil bekleyen vatandaşlarımız başta olmak üzere bu ülkede cezaevinde bulunan vatandaşlarımızın ülkemiz cezaevlerine nakilleri sözleşme kapsamında gerçekleştirilebilecektir. Diğer yandan, anlaşmaya göre, nakil olan hükümlünün kalan cezasının infazı, nakil olduğu ülkenin infaz kanunlarına göre infaz edilecektir.

Anlaşmanın amaçlarından biri de yabancı hükümlünün cezasının hükümlünün aşına olduğu kültürel ve toplumsal çevrede infazının sağlanarak hükümlünün topluma kazandırılmasındaki sürecin hızlandırılmasıdır.

Arz ederim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Teşekkür ederim.

Sayın Koç, buyurun.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan Yardımcısı ve Sayın Genel Müdüre teşekkür ediyorum.

Burada, baştan soracağım 2 soru var. Bizde tutuklu olan Tayland vatandaşı uyuşturucu suçuyla mı tutuklu?

ADALET BAKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER VE AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜRÜ KASIM ÇİÇEK – Doğrudur.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Uyuşturucu suçunun Tayland'daki cezası idam; bu, bir gerçek.

İkincisi, Tayland'da tutuklu Uygur Türkü var mı hiç bu 11 kişi içinde veya 11 kişinin dışında, Türk uyruğunun dışında?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Yok, Sayın Vekilim.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) - Yani o Uygur Türklerinin tutuklu olanlarının oradan buraya nakli konusu kapsam içine girer mi, girmez mi?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Bu hükümlülerle ilgili olacak.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Bu hükümlülerle ilgili veya diğer hükümlü olanlarla ilgili?
DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Yani Uygur Türkü yok bunların içinde.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Tamamladınız mı?

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Yok, muhalefet şerhimizi ifade edeceğim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Peki.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Tabii, Tayland Krallığı’nda iç hukukta idam cezasının uygulanması, ölüm cezasının mevcut olması, uygulanması hem ülkemizde yürürlükte olan hukuk kurallarına hem de ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ve anlaşmalara aykırılık teşkil ediyor. Avrupa Konseyinin üyesiyiz, ülkemizin de taraf da olduğu Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi’nin 11’inci maddesi çok açık, onu tekrar okumayacağım. “Ölüm cezasının infaz edilmeyeceğine dair talep edilen tarafa kâfi teminat verdiği takdirde iade yapılabilir.” diyor bu 11’nci madde. Kaldı ki nakleden devlet tarafından kabul eden devlete iade edilen hükümlüye ölüm cezasının uygulanmayacağına dair bir teminat verilse dahi bu teminata uyulmadığı, hükümlüye ölüm cezası uygulandığına veya işkence yapıldığına dair örnekler mevcut. Dünya üzerindeki bazı ülkelerin hukuklarında ölüm cezası öngörülmüş olmasına rağmen, bu ceza uygulanmazken bazı ülke hukuklarında ise ölüm cezası yer almakta ve pek çok defa da bu cezaya başvurulmaktadır.

Söz konusu uluslararası sözleşmeye taraf Tayland’da söz konusu ölüm cezası uygulamasına çok kereler başvurulduğundan, uluslararası platformda da Tayland Krallığı’na karşı değişik tepkiler yer almıştır. En son, Uluslararası Af Örgütü’nün, 2017 Aralık’ta Tayland’daki ölüm cezasının kaldırılmasına yönelik bir raporu bütün dünyayla paylaşmıştır.

Burada “Uyuşturucu nedeniyle tutuklu.” demiştik. Türkiye’de tutuklu bulunan Tayland vatandaşının iadesi durumunda yeterli teminat olmasına rağmen, sözleşme de anlaşma da olmasına rağmen, Tayland’ın bu kişiye idam cezası veya bir şekilde işkence uygulaması bizi de zor durumda bırakabilir.

Sonuç olarak, uluslararası ceza hukukundaki ölüm cezasıyla ilgili olarak belirttiğimiz hususlar ışığında, Tayland’da ölüm cezasının bulunması, uluslararası iade hukukundaki insan haklarına uygun davranmak koşuluyla çalışmakta olduğundan, bu teklife muhalifiz.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Sayın Kemalbay, buyurun.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Tayland’da da geçen mart ayında seçimler olmuştu ve orada defalarca ertelenen seçimler gerçekleştirildikten sonra iktidar partisinde bir gerileme de olmuştu. Şöyle: Demokratik süreçler açısından oldukça sorunlu bir ülke ve bize benzeyen bir şekilde -aslında Türkiye’ye de çok benziyor-kendi muhaliflerini de yargı yoluyla sindirmeye çalışan bir ülke. İlerici Gelecek Partisi lideri sık sık gözaltına alınarak sindirilmeye çalışılıyor. Böyle bir siyasi tablosu var.

Ben de burada, Sevgili Selahattin Demirtaş’ı da anmak istiyorum. Türkiye’de, onun da en son sağlık problemleri olmuştu ve cezaevinde sağlık hakkı kullanılmamıştı, müdahale edildi, daha sonra gerçekleşti muayenesi.

Gerçi, bizim de demokrasi karnemiz çok iyi değil fakat bu ülkede yargı makamlarının bağımsız olmamasından kaynaklı olarak muhaliflerini de çeşitli sebeplerle sindirmesi açısından legal ve meşru muhalif siyasi faaliyetlerin iade kapsamına alınması riskini de taşıdığını düşündüğümüzde sadece

mevcut durum değil, işte idam cezası olduğu için uyuşturucu suçundan hükümlü birisinin iadesi zaten başlı başına bir sorun ama aynı zamanda, ilerideki dönemler açısından da sorunlu bir yaklaşım olacağını düşünüyorum.

Bu bakımdan, bu antidemokratik uygulamalarla iktidarda kalmaya çalışan Tayland Krallığı Hükümetiyle böyle bir anlaşmanın yapılmaması gerektiğini düşünüyoruz ve şerh koyuyoruz.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Sayın Koç'un sorularına cevap verecekseniz buyurun yoksa yazılı olarak verelim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, tabii, hükümlülerin iadesi anlaşmalarında bu konu özellikle demokratik standartlar itibarıyla tartışmaya açık ülkeler açısından her zaman gündeme geliyor ama biz, bunu anlaşmalarda kayıt altına alıyoruz, iadeye konu kişilerin bahse konu ülkelerde, iade edildikleri ülkelerde bir ölüm cezasına, bizde olmayan bir cezaya çarptırılmalarının önüne geçilmesi için teminat istiyoruz. Bu teminatı yazılı olarak bildirmelerini talep ediyoruz bu ülkelerden. Bu anlaşmayla da bunu teminat altına aldık. Dolayısıyla, Tayland'ın bu konuda, bu anlaşma onaylandığı takdirde, söz konusu hükümlünün nakliyle ilgili bize bir teminat vermesi zaruri olacak. Bu teminata uyup uymaması tabii onun uluslararası hukuka duyduğu saygının da bir ifadesi, Haluk Koç Hocamızın “Teminat verilse dahi uymama durumu söz konusu.” endişesi, tabii, haklı bir endişe olarak görülebilir ama uluslararası hukuk ve teamüller bu konuda bu teminata uyulmadığı takdirde, bizim de söz konusu hükümlüyü, uyulmayacağına dair bir izlenimimiz ve tespitlerimiz olduğu takdirde iade etmeme hakkımızı saklı tutuyor. O yüzden, bu konuda bizim bir ikili mutabakat ve söz konusu ülkenin teminatını aramamız söz konusu.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Yıldız, buyurun.

AHMET YILDIZ (Denizli) – Sayın Başkanım, bu suçlu iadesi değil, mahkûm nakli, hükümlü yani mahkûmun talebi olursa, kendi isterse bu yapılan bir şey.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Evet, kendi talebinin de söz konusu olması lazım.

AHMET YILDIZ (Denizli) – Ben de merak ediyorum: Bizim 11 vatandaşımızdan –“Elli yılın üzerinde olanlar var.” dediniz- hakikaten Uygur bağlantısı olan hiç yok mu? Elinde Türk pasaportu olan Uygurlardan bunların içinde olan var mı?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Bizim elimizdeki tespitlere göre yok Sayın Vekilim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE TAYLAND KRALLIĞI HÜKÜMETİ
ARASINDA HÜKÜMLÜLERİN NAKLİ ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 5 Temmuz 2013 tarihinde İstanbul'da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tayland Krallığı Hükümeti Arasında Hükümlülerin Nakli Anlaşması”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3 – (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1949) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş'in özel sözcüler olarak atanması teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimizin 6 Aralık 2019 Cuma günü saat 17.00'ye kadar Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Adalet Bakanlığımızın temsilcilerine teşekkür ediyoruz.

Gündemin sondan bir önceki maddesine geçiyoruz.

9.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Paraguay Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1779) (*****)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Paraguay Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi.

(2/1779) esas numaralı Kanun Teklifi 15 Mart 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 29 Nisan 2019 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir. 26'ncı Yasama Döneminde de Komisyonumuza havale edilen anlaşma dönemin sona ermesi sebebiyle görüşülemeyerek kadük kalmıştır.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Türkiye, Latin Amerika bölgesiyle ilişkilerini son on beş yılda önemli ölçüde geliştirdi. 2002'de 6 olan temsilcilik sayımız bugün 16 büyükelçilik ve 1 başkonsoloslukla 17'ye yükseldi. Ticaret hacmimiz de 1,5 milyar dolardan 12 milyar dolara yükseldi.

Latin Amerika'daki varlığımızı güçlendirmeye ve iş birliği alanlarımızı geliştirmeye devam ediyoruz. Bu kapsamda, 2018 yılının Kasım ayında Paraguay'ın başkenti Asunsion'da Büyükelçiliğimizi faaliyete geçirdik. Paraguay'ın Ankara Büyükelçiliği de bu yıl şubat ayında faaliyete geçti.

Sayın Cumhurbaşkanımızın 2 Aralık 2018 tarihli Paraguay ziyareti Cumhurbaşkanı seviyesinde bu ÷lkeye gerçekleştirilen ilk ziyaret oldu. Paraguay'la imzaladığımız dostluk ve iş birliği anlaşması, ÷lkelerimiz arasında çeşitli alanlardaki potansiyeli canlandırmak için hukuki temeli teşkil edecek. Öncelikli olarak Paraguay'la ekonomik ilişkilerimizi her iki tarafın da çıkarına olacak şekilde geliştirmek istiyoruz.

Ticaret hacmimiz 2002'de 44,5 milyon dolarken 2018'de 146 milyon dolar oldu. Büyükelçiliğimizin açılmasıyla birlikte bu ticaret hacminin de hızla gelişmeye ve genişlemeye devam ettiğini memnuniyetle müşahede ediyoruz.

TİKA'mız vasıtasıyla Paraguay'a kalkınma yardımlarında da bulunuyoruz. TİKA, Paraguay Sağlık Bakanlığına ambulans ve tekerlekli sandalye yardımı sağlamıştı. Ayrıca, yine, başkente 200 kilometre uzaklıktaki tarım teknik meslek lisesine de malzeme desteğinde bulundu son dönemde.

Anlaşma, Paraguay'la teröre karşı mücadelede de iş birliğimizin önünü açacak. FETÖ'ye karşı yürüttüğümüz kararlı mücadelede FETÖ unsurlarının Latin Amerika ÷lkelerinde kendilerine rahat alanlar bulmalarını engellemek istiyoruz. Bu anlamda, Latin Amerika ve Karayip ÷lkelerinin de desteğini bekliyoruz. Paraguay makamlarından hâlihazırda 5 FETÖ mensubunun iadesini istedik. Paraguay makamlarının olumlu tavrını memnuniyetle müşahede ediyoruz ama iadelerin bir an evvel gerçekleşmesi için de takibimizi sürdürüyoruz.

Paraguay ziyareti sırasında Cumhurbaşkanımız, Paraguaylı mevkidaşıyla, suçluların iadesi anlaşmasında, cezai konularda adli yardımlaşma anlaşmasında, hükümlülerin nakline ilişkin anlaşmada ve adli iş birliği anlaşmasında müzakerelerin tamamlanması gerektiği konusunda mutabakata vardı; bu konuda da çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Paraguay'la ilişkilerimizde bir diğer önemli konu, Filistin meselesindeki ortak tutumumuz. Paraguay 2011 yılında Filistin'i devlet olarak tanımıştı ancak 2018 yılında, Paraguay'ın bir önceki Cumhurbaşkanı maalesef, talihsiz bir kararla Tel Aviv'deki Büyükelçiliklerini Kudüs'e taşıma kararı almıştı. Ama mevcut Cumhurbaşkanı Sayın Benitez, göreve geldikten hemen sonra bu kararı geri aldı ve Büyükelçiliğin yeniden Tel Aviv'e taşınması talimatını verdi. Tüm bu gelişmeler ışığında ilişkilerimiz hızla ilerliyor. Bu anlaşmayla, ÷lkemiz ve Paraguay yasama organları arasındaki temas ve görüş alışverişini de güçlendirerek halklarımız arasındaki bağları güçlendirmek istiyoruz. En son, Paraguay Dostluk Grubu Başkanımız Sayın Yücel Menekşe Paraguay'dan bir gazeteci heyetini ağırlamıştı; parlamenter diplomasi açısından da bunu önemsiyoruz. Anlaşma, Paraguay tarafında, Paraguay Parlamentosunda onaylandı; bizim de onaylamamızla birlikte, ilişkilerimizdeki bu samimi ve ortak iradenin yasal bir çerçevede gelişmesine zemin hazırlanmış olacak.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE PARAGUAY CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA DOSTLUK VE İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ
UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1 - (I) 31 Ocak 2017 tarihinde Asuncion’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Paraguay Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Anlaşması”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (I) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (I) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü redaksiyon yetkisiyle birlikte oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1779) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan’ın, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş’in, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey’in ve İstanbul Milletvekili Zafer Sırakaya’nın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şayet Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa 6 Aralık Cuma günü saat 17.00’ye kadar muhalefet şerhlerini Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Gündemin son maddesine geçiyoruz.

10.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Mensuplarının Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmalarına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2025) (*****)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Mensuplarının Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmalarına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi.

(2/2025) esas numaralı Kanun Teklifi 25 Haziran 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur ve 18 Temmuz 2019 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir. 26’ncı Yasama Döneminde Komisyonumuzda oy birliğiyle kabul edilen anlaşma, dönemin sona ermesi hasebiyle Genel Kurulda görüşülemeyerek kadük kalmıştır.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, daha evvel farklı ülkelerle de gündeme gelen bu anlaşma kapsamında bazı itirazların olduğunu biliyoruz. Çok ihtiyaç duyduğumuz bir anlaşma olmadığını da burada özellikle vurgulamak istiyorum ama bildiğiniz gibi, Diplomatik ve Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi’nden kaynaklanan ayrıcalık

*****

(2/2025) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

ve bağışlıklardan, diplomatlarımızın yakınları çalıştığında faydalanamıyor. Bunun teminat altına alınması için, diplomat yakınlarımızın eş ve çocuklarının, çalıştıkları işlerle sorumlu olmaları kaydıyla bu bağışlıklardan yararlanmasını ülkelerle ikili anlaşmalar yoluyla müzakere ediyoruz. Bugüne kadar 20 ülkeyle bu anlaşmayı yaptık. Viyana Sözleşmeleri, az önce de dediğim gibi, sadece diplomatik faaliyetlerden kaynaklı hakları teminat altına alıyor, eş ve çocukları da buna dâhil ediyor ama herhangi bir işte çalıştıkları takdirde de bu bağışlıkları korumalarını öngörmüyor. Bu anlaşmayla, Azerbaycan'da çalışan misyon mensuplarımızın ve Azerbaycan'ın da Türkiye'de görevli misyon mensuplarının ailelerinin çalışmalarında, çalıştıkları işlerle sorumlu olmalarında, bunlarla sorumlu olurken diplomatik haklardan faydalanmalarının önüne geçilmesi noktasında herhangi bir engelin olmamasını öngörüyoruz. Şu anda Azerbaycan'da 16'sı Bakü Büyükelçiliğimizde, 6'sı Gence Başkonsolosluğumuzda, 5'i de Nahçıvan Başkonsolosluğumuzda olmak üzere toplam 27 misyon mensubumuz var. Ülkemizde ise Ankara Büyükelçiliğinde 16, İstanbul Başkonsolosluğunda 12 ve Kars Başkonsolosluğunda 4 olmak üzere toplam 35 Azerbaycan misyon mensubu görev yapıyor. Mevcut durumda, Azerbaycan'daki diplomatik personelimizin bakmakla yükümlü oldukları kişiler çalışma başvurularına olumlu cevap alıyor ancak bu kişilere, faaliyetlerinden dolayı imtiyaz sağlanamayacağı belirleniyor. Anlaşmayla, diplomatik personelimizin bakmakla yükümlü olduğu kişiler Azerbaycan'da çalışma izni başvurusu yaparken ödediği yıllık 670 doları da ödemeyecek; ayrıca personelimizin bakmakla yükümlü olduğu kişilerin kazanç sağladığı kuruma ilişkin bilgilerin diplomatik notayla bildirilmesi yeterli olacak. Yine, dediğim gibi, bu kişilerin diplomatik haklarının korunmasına izin verilecek; bu kişiler sadece işleriyle bağlantılı konularda hukuki ve idari yargıdan bağışık olmayacak.

Azerbaycan anlaşmanın iç onay sürecini 2016 yılında tamamladı. Biz de bu anlaşmayı yürürlüğe koyarak diplomat eş ve çocuklarının karşılıklı çalışmalarını kolaylaştıracamız. Hâlihazırda bir misyon mensubumuzun yakınının böyle bir durumu söz konusu; yine, Türkiye'deki Azerbaycan Büyükelçisinin eşinin de böyle bir durumu söz konusu, bu konuda da özellikle bilgilendirmek isterim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Sayın Koç, buyurun.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Efendim, teşekkür ediyorum.

Daha önce benzer konudaki anlaşmalarda muhalefet şerhimiz netti, ben çok kısaca söylüyorum: Moldova, Estonya, Hindistan'la yapılan anlaşmalarda da bu gerekçelerle karşı çıkmıştık. Diplomatik misyon ve konsolosluk mensuplarının bakmakla yükümlü oldukları kişilerin hangi alanlarda çalışabileceklerinin belirtilmemesi bir belirsizlik yaratmakta. Ayrıca, bu anlaşmayla yoluyla diplomatik personel ve eşlerine tanınan birtakım ayrıcalıkların -Viyana Sözleşmeleri 61,63- ekonomik çıkarlar için her zaman için istismar edilme riski var; bu, ülkeler için de kötü puan getirebilir. Yukarıda belirtilen gerekçelerle muhalefet şerhimizi takdim edeceğiz efendim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Kemalbay, buyurun.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan Yardımcısı, bizim de daha önce söylediğimiz gibi, bu kanun teklifi aşında adil olmayan bir şekilde kazanç sağlama riski taşıyor. Nüfuz kullanarak ihale alma, kayırma ve benzeri usulsüzlüklere karşı herhangi bir sektörel sınıflandırma getirilmemiş ve önleyici düzenlemelerde bulunmuyor; o açıdan bir itirazımız var.

Yine, olası iflas, yolsuzluk vesaire ticaret hukukuyla çelişen durumlarda diplomatik dokunulmazlıklardan ya da bir dizi ayrıcalıktan faydalanılarak burada uygun olmayan sonuçlar, kötü sonuçlar doğurulabilir diye düşünüyoruz; o bakımdan, bu tür güvencelerin alınması gerektiğini düşünüyoruz.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ediyoruz.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE AZERBAIJAN CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA DİPLOMATİK MİSYON VE KONSOLSLUK
MENSUPLARININ BAKMAKLA YÜKÜMLÜ OLDUKLARI KİŞİLERİN KAZANÇ
GETİRİCİ BİR İŞTE ÇALIŞMALARINA DAİR ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ
UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 15 Mart 2016 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Mensuplarının Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmalarına Dair Anlaşma”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2025) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan’ın, İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı’nın, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş’in ve Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey’in özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa 6 Aralık Cuma günü saat 17.00’ye kadar muhalefet şerhlerini Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARINI (Devam)

3.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır’ın, Komisyonun bugüne kadar olan çalışmalarına katkı veren tüm katılımcılara teşekkür ettiğine ve iyi bir yeni yıl temenni ettiğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Bugünkü toplantıyla birlikte 27’nci Dönemdeki 15’inci Toplantımızı gerçekleştirdik. Komisyonumuza havale edilen 156 uluslararası anlaşmanın 110’unu görüşerek kabul ettik; Genel Kurulda da bunlardan 15’i kabul edilmiş durumda. Komisyonumuzun çalışmaları bence çok fedakârca ve gayet olumlu bir şekilde cereyan ediyor, bu rakamlar da bu çalışmalarını

teyit ediyor. Tüm katılımcılara tüm katkılarından dolayı teşekkür ediyorum ve şayet önümüzdeki aralık ayının son haftasında bir araya gelemeyeceksek Meclisin tatil olması nedeniyle hepinize iyi bir yeni yıl temenni ediyorum. Yeni yılda inşallah görüşeceğiz ama ümit ediyorum ki aralığın son haftasında bir arada olacağız.

Dışişleri Komisyonunun 27'nci Yasama Dönemi Üçüncü Yasama Yılı 5'inci Toplantısını kapatıyorum. Bütün katılımcılara bu saatlere kadar kaldıkları, toplantıya iştirak ettikleri için ayrıca, hassaten teşekkür ediyorum; hayırlı bir gün temenni ediyorum.

Kapanma Saati: 14.11

